

Життя і Школа

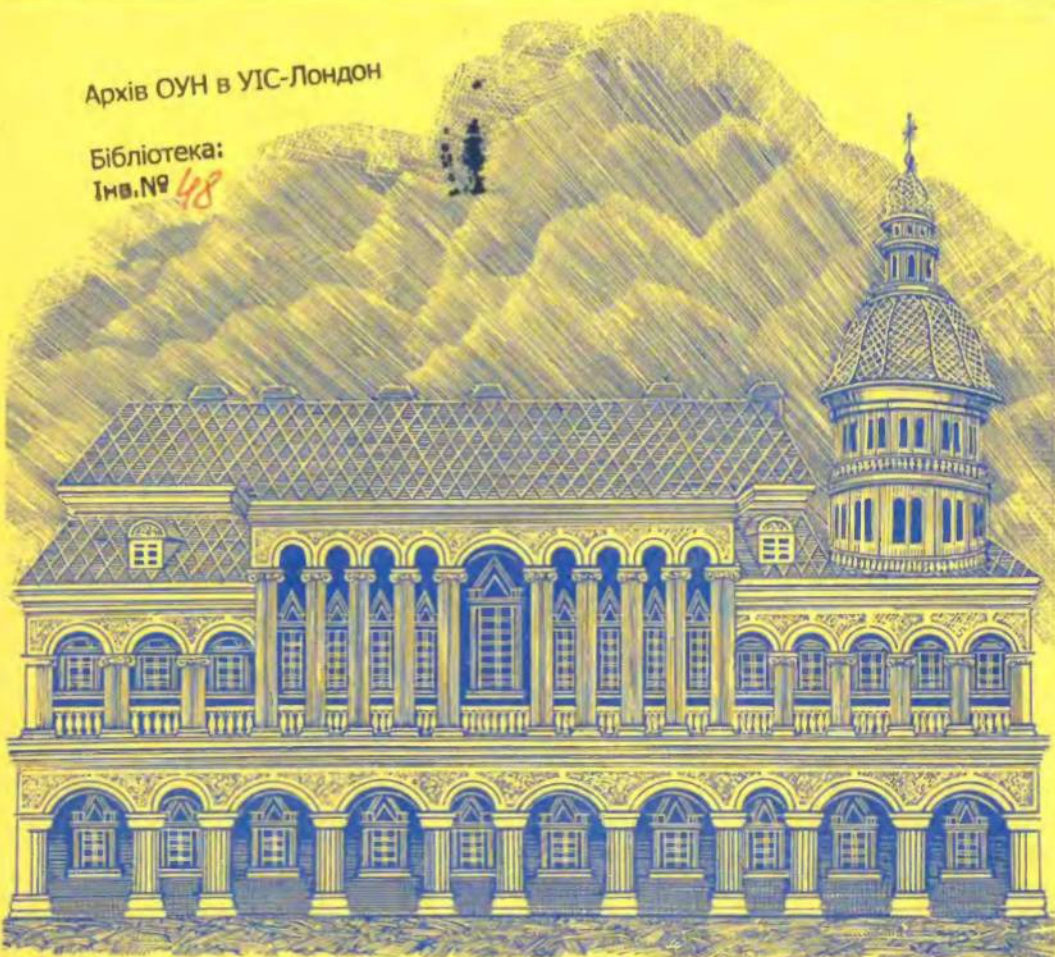
Ч. 2-3 (42-43)

ЧЕРВЕНЬ-ЛИПЕНЬ, 1960

Рік VI.

Архів ОУН в УІС-Лондон

Бібліотека:
Інв. № 48

Києво-Могилянська Академія — твердиня української культури

"ЖИТТЯ І ШКОЛА", незалежний орган українського вчителівства та батьків у вільному світі. Виходить щомісяця. Відповідальний редактор і видавець д-р Василь Луців. Редагує колегія. Мовний редактор Павло Степ. Річна передплата — \$3.00

Адреса Редакції: "Zyttia i Shkola" — 37 Day St., New Haven, Conn., USA.
Адреса Адміністрації: "Zyttia i Shkola, 39 Indian Rd., Toronto 3, Ont., Canada.

ВІД РЕДАКЦІЇ

У зв'язку з дальшою появою і поліпшенням нашого журналу "Життя і Школа" одержали ми багато листів із сердешними привітаннями та гра-туляціями. Неможливо відповісти усім нашим Дружам кожному зокрема. Тому цим шляхом складаємо щире українське спасибі за привітання і духову підтримку, як теж запевняємо, що разом з Вами, з Вашою моральною і матеріальною допомогою, будемо змагати, щоб наш журнал був на висоті своїх завдань, досяг найвищого рівня і цілком відповідав нашим виховно-освітнім справам. Просимо пам'ятати за нас і в майбутньому.

Д-р В. Луців — редактор і видавець

ДОРОГІ ДРУЗІ!

Оце виходить у світ друге число журналу в новій шаті. Докладаємо всіх зусиль, щоб журнал був не тільки цікавий, але й давав розвагу та науку. Наладнуємо зв'язки з нашими працівниками пера, а рівночасно запрохуємо всіх, хто співпрацював з нами досі або має бажання співпрацювати, *присилайте свої матеріали до друку в "Житті і Школі"*. Чим більше буде співпрацівників тим кращий буде зміст, тим вищий буде рівень журналу.

Рівночасно Адміністрація журналу прохає всіх наших передплатників, читачів та симпатиків, щоб *прислали свою передплату на 1960 рік в сумі \$3.00, вирівнювали* евентуальні заборговання за минулі роки і *приєднували нових передплатників*. Всяка пожертва на пресовий фонд, навіть найменша, дуже побажана, бо у нас, крім малих заборговань за минуле, немає жодних інших фондів для видавання журналу. Цей журнал присвячений, Друзі, для Вас і його зміст та поява залежні тільки і тільки від Вас. За дотеперішню підтримку усім Вам щиросердечне українське спасибі!

РЕДАКЦІЯ та АДМІНІСТРАЦІЯ

Рисунок на обкладинку виконав артист-маляр Микола Бідняк.

**УСІ ЗАЛЕГЛОСТІ ТА БІЖУЧІ ВПЛАТИ НА ЖУРНАЛ "ЖИТТЯ І ШКОЛА" ПРОСИМО ВИСИЛАТИ ТІЛЬКИ НА АДРЕСУ:
39 INDIAN RD. — TORONTO 3, ONT. — CANADA.**

Григорій Сковорода – великий філософ України

Григорій Сковорода народивсь 1722 р. в селі Чорнухах, Лубенської округи на Полтавщині. Батьки його походять з старовинного козацького роду. Юність Сковороди проходила в той бурхливий час, коли Москва немов стоголова гидра захопила в свої лабеті всі вольності козачої нації. Віднімаючи в народі провідну верхівку й повертаючи її в дворянство, Москва запроваджувала в Україні кріпачину та інші порядки московських сатрапів-самодержців, ненависні вільній козачій нації. Прадідна слава тільки в піснях та легендах столітніх дідуганів запоріжців передавалось молодому поколінню. Поневолена нація протяжним зовом розпуки благала у Бога помсти на катів, та помста не приходила, бо велика Господня терпеливість, а нація за гріхи незчисленні, за непослух проводові свому, за чвари та незгоди терпінням і молитвою мусіла у Всевишнього ласку вимолювати. Та не забув Господь за свій вибраний нарід і посилав йому час від часу пророків і мудреців, що скеровували його на путь істини. Таким вибранцем Господнім і пророком рідного народу судилось бути Григорієві Сковороді. Він змалку був вихований у релігійному дусі і мав великий нахил до науки, тому батьки на сьомому році життя віддали його вчитися до Києва.

У школі був він першим серед найкращих учнів і випередив усіх своїми успіхами в науці, дістаючи найкраще признание від своїх учителів. В той час московською державою керувала цариця Єлисавета, жінка легких звичаїв та велика любителька розваг, особливо української музики та пісні. Сковорода мав чудовий голос і на двадцятому році його забрали до Петербургу в двірську капелю, де співаки провадили веселе й розгульне життя. Попаста в придворну капелю вважалося тоді за велику почесність, тому там були сини найвизначніших тогочасних дворян українського роду як от Стоцькі чи Головачевські. Як же сприйняв двірське життя Сковорода? Чи й він пішов слідами своїх ровесників і потону в морі безжурної веселости, забувши за стогін і плач поневоленої нації? — Ні, юного Сковороду не полонило оте життя і він при першій нагоді просив дозволу залишитись у Києві і поступив на дальші студії. Двадцятидволітній юнак потону в науку і став вивчати чужі мови, як от старожидівську, грецьку й латинську, а при тому вправлявся у красномовстві, заглиблювався в філософію, метафізику, природничі науки та богослов'ю.*) Щодо богословських наук, то треба признати, що батьки хотіли бачити свого сина священиком, але юнак пізнав глибше ма-разм і гниль, яка розкладала тогочасне православне духовенство царської імперії, і не хотів бути священиком. Він бачив, що все це чуже світлим традиціям колишнього українського православного духовенства, тому вирішив піти на хитрощі, щоб тільки уникнути висвячення. Для цього він змінив голос і став заїкатись, а також удавати дурника. Цей підступ Сковороді вдався і його звільнено з бурси. Як непридатному для духовного чину, йому дозволено жити де він хотів. Таким чином після шести-

*) Гляди "Український Вістник" за 1817 р.

літнього навчання Сковорода щасливо закінчив з духовним званням і на двадцять восьмому році життя вирішив виїхати за кордон, щоб поглибити в Європі своє знання. Десь біля 1750-го року на Угорщину виїздив генерал-майор Вишневський, який на прохання Сковороди взяв його з собою. Біограф Сковороди і його близький друг Ковалинський пише, що тоді Сковорода побував з Вишневським в Угорщині, а опісля у Відні, в Офені, Пресбурзі та інших містах, де старався знайомитись із ученими людьми. Він слухав по тамошніх університетах лекції. Один з тогочасних учених, Гесс де Кальве, який особисто знав Сковороду, каже, що він побував не тільки в Угорщині та Австрії, але й в Польщі, Німеччині та Італії. Що Сковорода ще вдома, в Україні старанно вивчав чужі мови, про це вже сказано, тут додамо тільки, що він, як свідчить Ковалинський, крім згаданих мов, знав прекрасно ще й німецьку, був добре обізнаний із творами античного світу як от із працями Платона, Сократа, Демостена, Епікура, Арістотеля, Філона, Марка Аврелія, Лукіяна, Плутарха, Горація, Вергілія, Цицерона, Сенеки, Лукреція, Персія, Терентія та інших класиків. Не менш часу й уваги присвячував Сковорода і вивченню праць отців церкви — Климентія Александрійського, Оригіна, Діонісія Ареопажського, Григорія Богослова, Івана Золотоуста, Ізидора, Василя Великого, Евагрія та Августина. Крім зацікавлення античними та першими християнськими письменниками, він цікавивсь і вивчав твори Ньютона і Коперника та знав систему світу, циркуляцію крови, електричність і працю астрономічних обсерваторій.

Не можна оминати й того факту, що Сковорода глибоко знав як новий, так і старий Заповіт, що їх він вивчав в оригіналах (по-грецькому та по-старожидівськи). Як це не дивно, але тогочасні європейські течії модного тоді відродження не дуже то впливали на Сковороду, а це дає нам право здогадуватись, що свої глибокі знання Сковорода виніс не з Київської школи, не із закордонних студій, а тільки здобув їх працею, дорогою зглиблення і пізнання. Сковорода, цей український Сократ, поставив девізію свого життя Сократове гасло: "Пізнай самого себе". Матеріальний, видимий світ, не мав для нашого великого філософа жодної вартості, зате він посвятив себе служінню другому світові, невидимому, духовому. Людина, як навчав Сковорода, повинна прагнути щастя не матеріального, за яке змагались люди його доби і яке ще більше поклонило розум багатьох провідників народу і звичайних смертників за наших днів. Його щастя — це чесне виконання призначення, даного нам Богом, і пізнання Бога та виконання Його волі.

Повернувшись в Україну, Сковорода не застав уже в живих своїх батьків, тож поїхав далі в мандри. І тут починається десятилітній період скитання Сковороди по рідній не своїй землі. Утративши найдорожчих батьків і побачивши неволю рідного люда, Сковорода провадить аскетичне внутрішнє життя. Спершу йде в Харків, але невдовзі його покликано на викладача поетики в Переяславі. Тут він написав модерний підручник даної дисципліни, який не подобавсь єпископові, його осуджено і звільнено з посади. Опинившись у крайнє тяжких матеріальних умовах, Сковорода переїздить на якийсь час до свого приятеля Козалинського, а опісля переходить до Степана Тамари за домашнього вчителя його сина. По році Сковорода покинув навчання сина гордого вельможі

і за намовою знайомих, поїхав у Москву, та любов до рідної землі, до безталанного народу не дозволили йому, як багатьом нещасним землякам його, остатись на догідних, але осоружних йому услугах в чужих, як багато хто це робить і в наші дні, забуваючи за свою громаду, за поневолений тією ж таки Москвою український нарід, і він повертається в Україну, до Переяслава. Зрозуміло, що нам не можна вертатись, як повернувся Сковорода в Україну, але можна і треба працювати для української спільноти на чужині, щоб Христос на страшному суді не сказав: "Ідіть від мене прокляті в огонь вічний, приготований дияволу й ангелам його."

Після повороту до Переяслава, на велике прохання Тамари, Сковорода зрештою погодився знову вчити його сина. Харківський губернатор Щербинін, дізнавшись про Сковороду, закликав його до себе і намовляв зайняти якесь відповідальне становище, а на це Сковорода відповів йому, що "Світ подібний до театру. Щоб належно відіграти в театрі роль, треба її відповідно дібрати... Я довго роздумував і вибрав таку роль, яка мені підходить і яка мене задовольняє."

Своє призначення пізнав Сковорода давно і обняв свою "ролю" 1758 р. в селі Коврай, тобто роль убогого мандрівного філософа. В 1759 р. йому запропоновано становище викладача філософії в харківській школі. Єпископ Йоасаф Міткевич належно оцінив знання Сковороди і запропонував йому прийняти монаший чин, обіцяючи великі церковні достоїнства. Сковорода на те відповів: "Невже ж ви хочете, щоб я збільшив число фарисеїв? Ситно їжте, солодко пийте і манами будьте, бо Сковорода вибрав аскетизм у житті, задовольняється малим, утримуючись від непотрібного, від усіх похотей, щоб зберегти себе самого в цілості, в загнuzданні самолюбства, щоб якнайкраще виконати заповіть любови ближнього, щоб знайти славу Божу, а не славу людську". Після цього на третій день Сковорода відійшов.

Він зайшов до свого друга в село Старицю біля Білгорода, де й став жити аскетом-самітником. Відвідуючи принагідно своїх друзів у Харкові, Сковорода запізнався із молодим Ковалинським, своїм пізнішим біографом, і полюбив його на все своє життя, тобто дружив із ним повних тридцять літ.

Мандрівний філософ, як сам він себе зве "старець", Сковорода мандрував з місця на місце, і навчав народ. Бував він скрізь, по всій Україні, переходив з одного дому в інший в крайній нужді і ніколи ні від кого не приймав жодних подарунків. Торбинка з декількома книгами, сопілка і кий являли собою увесь його маєток. До найбільших його скарбів належала Біблія, писана старожидівською мовою, з якою не розлучався він ніколи. Навіть умираючи, Сковорода поклав собі під голову мішок із книгами... Сковороді Бог дав був силу пізнавати навіть майбутнє, назіть те, що перед іншими було закрите. Одного разу він був у Києві у свого родича (1770 р.), але нараз відчув невідкличне бажання залишити місто. Родич Юстин просив його залишитись, але Сковорода, прийшовши на гірку, звідки сходять на Поділ, нараз відчув якийсь сморід трупів. Це змусило його виїхати, і тільки він прибув до Ахтирки, як на Київ накладено карантин, бо там появилася морова пошесть...

Крім своїх навчань серед знайомих, Сковорода залишив для нащадків писані твори. Їх можна поділити на дві групи. До першої належить його пісні, писані в різних роках (1750, 1757, 1758 і т. д.), вірші (писані здебільша латинською мовою і призначені для Ковалинського), та байки. До другої групи зачисляємо філософічні та богословські праці. Тут не місце аналізувати його твори, але, на мою скромну думку, українство на чужині зробило б немало прислугу українській справі і науці, перевидавши повне видання творів Сковороди в українській та англійській мовах. Про вартість його творів свідчать найкраще чужинці (москалі), які хотіли б Сковороду бачити своїм і тому не один раз перевидавали його твори. І український народ теж оцінив мандрівного філософа Сковороду, прийнявши його пісні як народні та послуговуючись його висловами як народними приказками. І. Срезневський пише у своїй праці про Сковороду, що вірш Сковороди "Всякому городу нрав і права", що мав в оригіналі п'ять рядків, в народі розрісся на шістнадцять рядків. Сучасники Сковороди вірили, що це спеціальна ласка Господня для того дому, в якому хоч на кілька днів замешкав Сковорода!.. Костомарів писав, що на всьому просторі від Отрогожська (Вороніжчина) до Києва у багатьох домах і досі висять портрети Сковороди. Мало того, постання Харківського університету теж треба завдячувати Сковороді, бо почин до цього дали своїми жертвами колишні його учні.

Сковорода залишив в українському народі добру пам'ять по собі, став народнім віщуном і мудрецем. Про нього складено чимало переказів та легенд. Останні дні життя свого Сковорода закінчив восени (29-го жовтня) 1794 року. Про свою близьку смерть Сковорода знав наперед і відповідно до неї приготувався. Ось що пише Срезневський про останні хвилини Сковороди: "...Сонце уже заходило, останні промені його продирались через листя дерев. Сковорода з лопатою в руці копав яму — вузьку, довгу могилу. Що ж це, друже мій Григоре, що ти робиш? — спитав господар (Кодалевський), підійшовши до нього. — Пора кінчати мандрівку! — відповів Сковорода. — Після цього Сковорода зайшов в свою кімнатку, надів чисту білизну, помолився Богу і невдовзі віддаз Богу душу. На своїй могилі Сковорода велів вирити слова: "Світ ловив мене, та не спіймав".

Нью Гейвен, Конн., червень 1960.

СЛОВО ДЛЯ МОЛОДИХ

Читайте Шевченка, там отворена вам ціла проява, історія і душа українського народу. Там є найкращі скарби українського народу. Там для всіх мільйонів українського народу велика книга мудрости, книга любови до України.

Читайте його слово, щоб з вас були люди найтвердші. Веріть його з собою скрізь.

З Шевченка набирайте кариности, відшукуйте квіти краси, а будете кращі і зблизитесь до сходу нашого сонця, і всі ми опинимось у вільній соборній великій Україні!

Василь Стефаник

ВИХОВАННЯ І НАВЧАННЯ

Д-р Василь Луців

Що дало двадцяте сторіччя виховно-освітній справі?

(Спроба аналізу американсько-советської виховно-навчальної системи)

Зміни, які дало людству двадцяте сторіччя, такі потужні, що захитали основи, відносно ідилічного — в порівнянні до нашої буряної доби — двадцятого сторіччя. Перш за все людство здобуло час і простір. Новітні поштовхові літаки, ракети, експериментація і використання атома, використання електронів і радару, одне слово — на землі для людини замало місця і вона пнеться в піднебесся, хоче здобути всесвіт.

Стисла наука милевими кроками поступила вперед, завоювала умом сапієнс, і витиснула та приглушила високою цивілізацією культурний поступ і віковічні культурні надбання. В наші дні — хто хоче жити в комфорті та вигодах — студіює стислі науки, а інші ділянки науки, як от музику, малярство, частинно літературу тощо, або пристосовується до примітивних і упрощених смаків сучасної нам людини, або відсунені в тінь і призабуті...

Зайшли немалі зміни і в навчально-виховній ділянці. Ніде правди діти, виховно-навчальна система не пізнає своєї посестри — нашої доби, а про вісімнадцяте сторіччя чи про попередні — нічого й говорити. Наш вік, перш за все, зродив мов гриби по дощі, цілу низку новітніх ідеологій і світоглядів. В наші дні, після другої світової війни, домінують два світогляди, що де факто розділили світ на дві частини. По одній стороні розпанювався московський комунізм, а по другій — республіканський демократизм. Як ремократична, так і московська диктаторська система скрайне ворожі одна одній, насторожені і — вичікують слушного моменту для неминучого удару і цілковитого заволодіння світом. Перші ознаки цієї, покищо безкровної боротьби, виявляються якраз у виховно-навчальній системі. Ніде правди діти, покищо перевага по стороні комуністів. Вони своїми диктаторськими методами підпорядкували собі не тільки державу і стероризували народи, що їм повністю чи частинно підлеглі, але теж накинули свою систему виховання і навчання молодому поколінню — дітворі і юнацтву. Інша річ, як глибоко комуністичний опіум запустив коріння в юні душі. На нашу думку, це радше поверховна іржа, що її можна при відповіднім зусиллі усунути. Знаємо з нашого довговікового досвіду, що насильство і примус ніколи не зродили здорових овочів.

Основною точкою комуністичної виховно-освітньої системи є виховання колективу, а не вирощування інтелектуалів, забиття віри в Бога як Абсолютну підкорення людських умів утопічним ідеалам комунізму.

Демократична виховна система відмінна, хоч і не досконала. Демократична система учить шукати правди, вирощує інтелектуалів, коротко — вирощує еліту і попирає та дає змогу рости інтелектуалам. Щоправда, і ця система, як не занехаяла, то не приділяє належної ваги релігійному навчанню і правдам Божим, через що помітний серед молоді за-

грозливий занепад моралі і людських чеснот, а зате до потворних розмірів зростає самолюбство і намагання дбати тільки про себе, про своє я, про свої вигоди, незважно, якою ціною.

Після цього вступу проглянемо побіжно сучасні нам виховно-освітні системи деяких домінуючих держав. Перш за все зупинимось на Сполучених Штатах Америки. Вони мають подвійний зразок виховно-навчальної системи. Систему для публічних шкіл і для вищих. Допмагають цим системам газети, фільми, музеї та бібліотеки. Народні школи діють у децентралізаційній, регіональній формі, нерідко зі значними відхиленнями і ріжницями однієї системи від другої, хоч основна система базується на тих самих первнях педагогіки, куррікулум, методів та адміністративного апарату. Уже із зарання американської історії ця країна базувалась на універсальній виховно-навчальній системі надбань скарбниці людського духа, базованих на демократичних засадах. Такі передові американці, як от Джеферсон, Вашингтон чи Франклін, не тільки скріпляли своїм знанням і впливами оті засади, але й старались винаходити і рости нові таланти в усіх ділянках людського знання.

В основу американської культури та виховно-навчальної системи лягли вікові надбання старого світу і культурні надбання нового світу. Два сторіччя культурного росту дали Америці найцінніше для людини, а саме свободу, умовини кращого життя і змагання до туземного щастя. Історики американської педагогіки ділять американське виховання й навчання на три періоди: 1) Період світанку (1600-1800 рр.); 2) Період формування (1800-1900 рр.); 3) Посередньо-перехідна доба (1900 рр.).

В період світанку техніка спиралась на мускулах, водній погінній силі та коловороті. Контролю над школою мала місцева сільська чи міська спільнота. Контролі держави над школою не було, а в конституції про освіту не згадувалось. В періоді формування в дев'ятнадцятому сторіччі сформовано взірць універсальної освіти і застосовувано його в школах. Технологія стала послуговуватись кам'яним вугіллем і парою, починає виростати індустрія міст, що впливає теж на села, настала комунікаційна зміна, підпішується транспорт і підвищується життєвий рівень. Держава впроваджує шкільні оплати, наступає відділення школи від церкви і держави та впроваджується вишкіл учительства. Наприкінці цього періоду запроваджено восьмирічний навчальний план початкових шкіл та чотирирічний для середніх шкіл, і такий же для коледжів. Посередньо-перехідна доба дала американському громадянину, перш за все, колосальні зміни в техніці. Наступають великі зміни у виховно-навчальній системі теж. Початкові школи в часі першої світової війни дістали шість літ навчання, нижчі класи середньої школи три роки, вищі класи теж три роки, а коледжі чотири роки. Стейтові та приватні університети випускають більше число краще підготованих фахівців в усіх ділянках знання. Американська виховно-навчальна система з кожним роком завойовувала собі чимраз більші впливи і значення. Вона зродилась на засадах американського демократичного життя, без будь-якого тиску згори чи знизу. Від половини нашого сторіччя на школи видається понад 6 білйонів дол., понад 90% дітвори відвідує школу, мільйон учителів працює в школах, а понад двісті тисяч шкільних будинків, площі та шкільний виряд мають вартість понад дванадцять білйонів дол.

Зasadничо американська виховно-навчальна система організована в сорока восьми стейтовій шкільній системі із приблизно сто тисячами шкільних районів. У США немає центрального міністерства освіти. Шкільництво оплачують здебільша локальні податки. Як навчальні системи, так і оплата вчителства залежні від фінансових спроможностей шкільних районів. — справа освіти краще поставлена в містах, ніж на селах, в промислових дільницях теж краще, ніж у фермерських. Кіна, бібліотеки, музеї, мистецькі галерії Америки тощо, мають немалий вплив у виховно-освітній системі цієї країни, хоч ніде правди діти, брак відповідної контролю (демократичні засади) над цими речами спричиняє серед дітей, а особливе серед dorостаючої молоді величезне моральне спустошення і тому ці справи вимагають негайних і радикальних заходів.

Виховно-освітня система в Советському Союзі зовсім відмінна від американської. Советська виховно-навчальна система не має своїх традицій. Совети створили нову, свою власну економічну систему, новий, свій власний політично-адміністративний апарат і нову "етичну філософію", яка разом з іншими інноваціями вплинули на формування навчально-виховної большевицької системи. Перш за все треба чітко і ясно відмітити, що в совєтах є дві системи: одна на папері і в літературі, а друга, зовсім інша, реальна і жалюгідна — в житті. Їхня конституція каже про "союз республік" в числі шіснадцять, які зфедеровані на добровільній угоді і мають право відділення, в житті це є сильно зцентралізована держава із диктаторською владою в Москві. Перевагу в совєтах має Московія, а інші нації або добровільно підпорядковуються, або змушені до цього терором. Домінуючою мовою є мова московська, мови інших націй успосліджені і здебільша служать знаряддям пропаганди серед тих поневолених націй. За царської влади шкільна система підлягала частинно державі, частинно церквам, частинно локальним спільнотам, а частинно приватним фундаторам. В совєтах шкільна система підпорядкована державі, тобто комуністичній партії. Держава забрала в батьків дітей і взяла цілком під своє виховання. Першим ступенем є дитячі ясла, а другим — дитячі садки, куди приймається дітей у віці від трьох до семи літ. Ці передшкілля підлягають юрисдикції міністерства здоров'я, а дитячі садки міністерству освіти. Загальнообов'язуючий правильник для дитячих садків виготовлено і затверджено міністерством освіти в 1944 р. За цим правильником, завданням передшкілля вже взаранні виховати малечу згідно з вимогами комуністичного життя. По закінченні передшкілля дитина повинна уміти рахувати до тридцяти, назвати дні тижня, сказати, котра година, висловлюватись змістовими реченнями та вивчити ряд віршів. Одно слово, дитина має бути підготована до вступу в початкову школу. Головна система советської освіти ділиться на три роди шкіл: 1) початкова; 2) неповна середня; 3) десятилітка. Вона мала б рівнятися американським дванадцяти класам чи грейдам середньої школи (гай скул).

Куррікулум початкової советської школи охоплює вісім предметів: російську або національну і російську мову, математику, географію, історію СССР, гімнастику, рисунки, спів і природознавство. Неповна середня освіта починається після чотирьох літ навчання в початковій школі. При успішних іспитах дитина може без додаткових іспитів переходити до п'ятої класи неповної середньої школи. Неповна середня школа в со-

ветах приблизно рівняється американській "Дюньйор Гай". Ріжниця тільки в тому, що після закінчення неповної середньої школи молодьдебільша переходить до фахових шкіл, а в Америці кінчає ще "сінййор гай" і — або студіює далі, або вивчає фах. Варто відзначити ще й те, що совети експериментують в останніх трьох роках десятилітки відділення дівчат від хлопців, тобто хочуть зліквідувати в старших класах коєдукацію. В неповній середній школі, крім предметів, вичислених як обов'язкові в початковій школі, додані ще: ботаніка, старинна історія і чужинецькі мови в п'ятій класі, та альгебра, геометрія, зоологія, фізика, хемія, середньовічна і новітня історія, рисування і конституція СССР — повна середня школа, тобто три останні роки десятирічки. У восьмій класі додані до попередніх предметів анатомія і фізіологія. Більше уваги присвячується теж московській та чужим мовам. У дев'ятій та десятій класі впроваджено ще тригонометрію, дарвінізм та вищий курс історії СССР. Повна програма десятилітки виносить в цілому 9.554 годин навчання. Висока освіта в Советах ділиться на три типи: університети, інститути і технікуми, що рівняється приблизно американським університетам і коледжам. Високою освітою в советах завідує повністю центральний уряд в Москві і республіканські "уряди" не мають на це впливу. Цій юрисдикції підлягає понад тридцять советських університетів, майже три сотні інститутів та технікуми. Університети мають ректорів, а інститути і технікуми директорів. Вища освіта в советах є виїмково професійна своїм характером і комплетно фахова в заложенні. Це значить, що в Советах перевага по стороні стисло фахових шкіл, педагогічні, медичні, машино-будівельні тощо інститути і технікуми, а не як у Америці, де в однім коледжі чи університеті береться назагал усе загальниково, як от поодинокі коледжі чи факультети являють собою невідривні частини, або перебувають в тісному зв'язку з університетом. В советах це окремі навчальні заклади, а навіть поодинокі інженерні спеціальності мають окремі інститути, як от згадуваний уже машино-будівельний, де вивчають стисло цей фах. За вищу освіту в советах платиться, а хоч відмінники й мають стипендії, так за ті гроші не можна в жодному випадку вижити. Треба признати одне, що совети при своїй диктаторській системі зуміли шаленим темпом виховати мільйонові кадри наукових працівників, в тому немало висококваліфікованих знавців і спеціалістів та шаленим темпом здобувають світову перевагу у стислих науках. Це може видається дивним, але так воно є і до цього советів змусив великий брак фахівців і інтелігенції, в цілому винищеної під час революції і після революції чи то каторгами, чи розстрілами, чи штучно спрепарованим голодом в тридцятих роках (Україна), численними чистками і вкінці знищених другою світовою війною. Про морально-етичне і релігійне виховання в советах немає що говорити, бо релігію вони поборюють, а їхня "нова "мораль" учить робити все, чого вимагає добро "советской родини". Советське виховання в основному змагає до вирощення послушних тоталітарній державі знарядь — виховує масу послушних рабів, що, річ ясна, їй досі не вдалося. Мовчанка і хвилеве підкорення комуністичній системі аж ніяк не підтверджують їхньої перемоги, бо низка чисток і ліквідацій в культурному, політичному і мілітарному секторі підтверджує, що не сила скувати живу душу, творчу і палке слово.

І на закінчення цього короткого огляду скажемо — світ змагає до універсалізму і цілковитої перемоги одної або другої системи (тоталістичної чи демократичної). Тут і там говориться про всесвітню виховно-навчальну систему, про віковичний мир, про гегемонію науки над усім іншим тощо, але це все покищо утопія. Як можна будувати одну чи другу засаду на таких хибних основах. Одна і друга система дивиться вперед, далеко вперед, але забуває про кнутрішні умовини та про сьогодні і близьке завтра. Совети, захоплені своїми легкими перемогами, забувають про мільйони ними поневолених людей різних націй, вони не чують і не бачать обурення, що глухо бурлить в душах одиниць і тих же поневолених націй, забувають, що терор і брутальне насильство діють тільки на певну, обмежену часом мету, та прийде день загального гніву і помсти і тоді не допоможуть їм їхні загарбницькі плани. Демократичний світ теж не сказав у виховно-навчальній ділянці свого конкретного і чіткого слова. І не тільки у виховно-навчальній, але й у політичній, у морально-етичній — не заняв свого ясного становища супроти поневолених Москвою націй, супроти Бога, а без віри в Бога, без волі людини й народів не буде перемоги. Може дійти до того, що в наших днях, повних хаосу й скорботи, виросте нова, третя сила, яка, хто зна, чи не рішатиме справи про перевагу в світі, про новий політичний уклад, про нові виховно-освітні системи, оперті на правдах не так людських, як Божих.

Л. Архимович

Опера

Опера, як самостійний і дуже поширений жанр музично-театрального мистецтва, має багатовікову історію. Драматичні вистави, в яких досить важливу участь брала музика, танець і пантоніма, існували ще в стародавній Греції і Китаї.

На межі XVI і VII століть, у мальовничому куточку Італії — Флоренції, в гуртку художньої інтелігенції народжується своєрідний тип музично-драматичного спектаклю, в якому музика відіграє вже провідну роль. Такі спектаклі називалися "музична казка" (фаволя ін музіка), "музична драма" (драмма пер ля музіка), "музичний твір" (опера ін музіка).

Композиторами перших опер були італійці Джакомо Пері, Джуліо Каччіні, Еміліо Кавальєрі, Клаудіо Монтеверді.

Надалі опера, як основний різновид музичного театру, почала свій переможний похід по країнах світу, розвиваючись і видозмінюючись, збагачуючи арсенал виражальних засобів, удосконалюючи музичну драматургію. Кожна епоха, кожна країна, залежно від суспільноісторичних умов свого існування, вносила у розвиток оперного мистецтва свої характерні особливості, свої індивідуальні риси.

Так, у Франції оформився оригінальний жанр "ліричної трагедії". Наприкінці XVII століття стає відомою неаполітанська оперна школа.

В останній чверті XVIII й на початку XIX століття в Україні з'являються перші парости самобутнього музичного театру, — "Наталка-Полтавка" й "Москаль-чарівник" І. Котляревського. Вони відзначилися

демократичним змістом і тісною спорідненістю з народньописаними дже-релами.

Безпосередньо пов'язане з посиленням антифеодального руху з'явлення нового прогресивного жанру — комічної опери. Клясичним прикладом її у Західній Європі були "Служниця-пані" Дж. Б. Перголезі, комічні опери Йосифа Гайдна і Вольфганга Амедея Моцарта.

Протягом XIX століття розвиток оперного мистецтва відбувається під гаслом становлення й утвердження принципів реалізму та національного самобутнього мистецтва.

Успіхи німецької опери пов'язані з діяльністю Карла Марії Вебера, відома опера якого "Чарівний стрілок" є зразком німецької романтичної драми, та Ріхарда Вагнера — творця цілого ряду визначних оперних творів.

Італійська комічна опера минулого століття висуває такого блискучого майстра, як Джоакіно Россіні, "Севільський цирюльник" якого міцно входить до репертуару оперних театрів світу. Тривалу популярність дістають комічні опери Г. Доніцетті "Любовний напій" та "Дон Паскуале".

Немеркнучу славу здобули оперні шедеври Джузеппе Верді — великого клясика італійської музики. Його "Травіата", "Аїда", "Ріголетто", "Бал-маскарад", "Трубадур", "Отелло", "Фальстаф" та інші опери увійшли до золотого фонду світової оперної клясики.

Найвищим досягненням французького оперного реалізму справедливо вважається "Кармен" Жоржа Бізе. Написана понад дев'яносто років тому, ця опера не перестає чарувати слухача своєю яскравою життєстверджуючою силою, здоровою, народньою, талановито написаною музикою.

Наприкінці XIX століття в оперному мистецтві Західної Європи з'являються нові напрями: в Італії — так званий "веризм" (від італійського слова "веро" — правда). У його кращих зразках — "Богема", "Тоска", "Чіо-Чіо-Сан" Д. Пуччіні, "Паяци" Р. Леонкавалло, "Сільська честь" П. Масканьї виявляються основні прогресивні риси цього напрямку: прагнення до життєвої правди, до розкриття глибоких і гострих конфліктів. Разом з цим у творах веристів виявлялися й негативні сторони: нату-ралізм, прояви мелодраматизму.

В останні роки XIX й на початку XX століття у мистецтві західноєвропейських країн помічається період занепаду й кризи. Поряд із реалістичним напрямом мистецтва з'являються декадентські й формалістичні течії, ідеалами яких стають насильство над виразним вокальним співом, натуралістичне шумове трактування оркестри, відкидання специфічних для даного мистецтва засобів виразності.

Оперна культура Польщі й Чехословаччини в XIX столітті могла пишатися значними успіхами. Опери "Продана наречена", "Далібор", "Бранденбуржці в Чехії" Бедржиха Сметани, "Русалка" Антоніна Дворжака, "Галька" Станіслава Монюшка увійшли до світової скарбниці як зразки самобутніх, яскраво національних героїко-патріотичних, ліричних і комічних опер.

Основоположник російської музичної школи Михайло Іванович Глінка та його геніяльні послідовники О. Даргомижський, М. Мусоргський, О. Бородин, М. Римський-Корсаков, П. Чайковський на досвіді попередників створили неперевершені взірці клясичного оперного мистецтва.

З винятковою силою і глибиною, правдиво й пристрасно розкривається внутрішній духовний світ людини в операх П. Чайковського. Серйозним внеском у оперне мистецтво є творчість О. Серова, А. Рубінштейна, С. Рахманінова.

У другій половині XIX століття завершується процес формування оперних шкіл ряду національних культур нашої країни. Україна висуває класиків національної оперної школи — С. Гулака-Артемівського з його чарівним "Запорожцем за Дунаєм" та М. Лисенка. Опері Лисенка "Наталка-Полтавка", "Різдвяна ніч", "Утоплена", "Тарас Бульба" заслужено вважаються перлинами національної музичної культури.

В Грузії розквітають таланти М. Баланчivadзе, А. Аракішвілі, З. Папіашвілі. У Вірменії — А. Тиграняна, в Азербайджані — У. Гаджибекова.

Опера — дуже популярний і демократичний жанр. Найвизначніші композитори світу зверталися до неї для спілкування з масами слухачів, бачили в ній рупор передових суспільних ідей.

Назва "опера" походить від латинського слова "опера", що значить: труд, твір. Якщо спробувати визначити характерні особливості її на класичних зразках, то можна сказати, що опера є *синтетичним* (таким, що поєднує в собі різні види мистецтва) художнім твором. На відміну від живопису, літератури, в опері зміст і образи дійових осіб розкриваються засобами музичної драматургії, з допомогою сценічних музично-поетичних образів. Розрахована опера для постановки на сцені. Вокальна й інструментальна музика, акторське мистецтво, танці, майстерність художників (костюмера, гримера, декоратора) в ній органічно поєднуються в єдиній театральній дії за умови провідної ролі музики.

Специфічною особливістю опери є те, що її герої не розмовляють, а співають. Тому, для реалістичної передачі дійсності композитор повинен створити особливо виразну, впливову музику, яка б здатна була не тільки втілити, але й збагатити ідейний та психологічний зміст лібретто.

Лібретто — це літературно-драматична основа опери. Від того, наскільки вдало написане лібретто, наскільки значна його тема й ідея, яскраві, реальні образи, логічна й струнка інтрига, цікавий сюжет — нерідко залежить якість цілої опери.

У процесі історичного розвитку оперного жанру оформилися й поступово відкрystalізувалися різні її складові частини як вокальні, так й інструментальні.

Розкриття характерів героїв, змалювання образів дійових осіб, передача їх почуттів, ставлення до навколишньої дійсності — все це в опері відбивається за допомогою розгорнутих номерів сольного співу. Сюди належать такі вокальні форми, як арія, аріозо, пісня, монолог.

Арія (від італійського слова *агіа*, тобто — пісня) — це завершений уривок сольного співу, переважно розспіваного, кантиленного характеру в супроводі оркестру. Щоправда, в оперній літературі зустрічаються арії, побудовані на скоромовці й швидкому темпі мелодії, наприклад, арія Фігаро з опери "Севільський цирульник" Россіні, рондо Фарлафа з опери "Руслан і Людмила" Глінки.

Існує кілька різновидів арії.

Аріозо — менше за розмірами, ніж арія, вільніше побудовою, передає, здебільшого, не основні, сталі риси характеру, а раптово виниклі

емоції. Наприклад, аріозо Германа "Я імені її не знаю" з "Пікової дами" Чайковського та аріозо Куми з його ж "Чародійки".

Монолог — розкриття внутрішніх переживань героя, самозаглибленого роздуму, глибоких аналізуючих міркувань з приводу тих чи інших подій і перипетій драми. Нерідко це своєрідна "розмова з самим собою". Наприклад, арія-монолог Руслана з опери "Руслан і Людмила" Глінки, Ігоря з опери "Князь Ігор" Бородіна, Бориса з опери "Борис Годунов" Мусоргського. Своєрідні риси мають такі різновиди оперної арії, як *арієтта* (маленька арія), *каватина* (має здебільшого пісенно-наспівний, мрійний характер), *баллада* (найчастіше, куплетної будови, переважно народно-легендарна або лірична розповідь), різні жанрово-побутові форми: вальс, пісня, романс.

Крім сольного співу, в опері обов'язкова наявність *ансамблів* (від франц. *енсасьоль* — разом). Назва їх залежить від кількості учасників: два — дует, три — тріо, чотири — квартет і так далі. Ансамблі, здебільшого, виконують функції узагальнення сценічної ситуації. В них співставляються контрастні образи (у відомому квартеті з I дії "Євгенія Онегіна" Чайковського показані різні характери героїв (Татьяни, Ольги, Ленського й Онегіна), розкриваються злиті воедино почуття (у любовному дуеті Володимира й Кончаківни з "Князя Ігоря" Бородіна), або, навпаки, стикаються протилежні емоції (останній дует Лізи й Германа з "Пікової дами" Чайковського).

Клясициним прикладом в українській опері є дует Одарки й Карася з "Запорожця за Дунаєм" Гулака-Артемовського.

Не абиякої майстерності потребує від композитора побудова великих ансамблів.

Ансамблі, так само, як і хори, часто завершують дію, неначе підсумовуючи те, що відбувалося на сцені.

Велике значення в опері мають *хори*. Їх широкі виражальні можливості дозволяють композиторам розгортати величні сцени з народнього життя. Такою є сцена виборів Кошового з "Тараса Бульби" Лисенка. Саме народні хорові сцени нерідко концентрують у собі основну патріотичну, соціально-значиму ідею твору. Але іноді використовують жанрово-колеристичні хорові барви, як, наприклад, чудовий хор Лисенка "Туман хвилями лягає" з опери "Утоплена".

Речитатив — обов'язкова складова частина опери. Назва ця походить від латинського слова "рецитаре" — деклямувати. Інтонаційно й ритмічно він наближається до звичайної мови (побутової чи піднесено-декламаційної). Речитатив пов'язує між собою різні форми сольного й ансамблевого співу, пояснює дію, рухає її вперед. У речитативі більше слів, ніж в арії, ансамблі чи в хорі, тому кожне з них мусить бути дуже виразним, чітким. Речитативи часто передують арії і своєю декламаційною будовою відтіняють її наспівність, підготовляють виклад її змісту. А іноді вміщуються всередині арії, посилюючи її емоціональність.

У процесі розвитку оперного жанру виробилися різноманітні види речитативу: "сухий", супроводжуваний акордами фортепіано або оркестру (як у деяких операх Моцарта й Россіні), розвинений з суцільним оркестровим супроводом, такий, що наближається до аріозного співу, та інші.

БАТЬКИ ТА ДІТИ

Педагог

Плекання духового життя дитини

"Менс сана ін корпоре сано!"

(Лат. приповідка)

Ще стародавні народи, особливе греки і римляни, дбали про плекання тіла своїх дітей. І за наших часів батьки приділяють велику увагу тілесному вихованню дітей. І не тільки батьки — про це дбає ще школа і держава.

Такий підхід правильний, але не треба забувати, що плекання і догляд духового життя дітей багато важливіше від фізичного. Ці два процеси можна і треба сполучити, але ніколи не забуваймо за другий, за духове виховання дитини. Духове виховання повинно зайняти перше місце. Який великий вплив мають духові якості — бачить кожний з нас

Надзвичайно важливу роль у драматургії опери має оркестра. Вона мусить зосереджувати в собі основний музично-тематичний матеріал даної сцени чи дії, доповнювати й поглиблювати музичний портрет героя, допомогти нам розкрити його переживання. Оркестра в опері, як правило, не тільки супроводить спів, але й має самостійні музичні номери.

Увертюра (від франц. слова "увертюр" — відкриття). Це — інструментальна п'єса, виконувана перед початком вистави. Окремі різновиди її називають ще "Інтродукцією" або "Вступом". Здебільшого, ці уривки будуються на основному тематичному матеріалі опери, своєрідно підготовляють зміст конфлікту драми, малюють картини природи. Увертюра може бути й не пов'язаною тематично з оперою, але обов'язково передає її характер, основний настрій.

Антракти — окрестрові уривки між діями опери: *інтермеццо* — всередині дії. До самостійних оркестрових номерів в опері належать також танці, які дуже поживляють виставу, роблять її барвистою.

Залежно від теми й образів, від використаних музично-виражальних засобів, опери розподіляються на різні групи. Наприклад, історико-героїчно народні драми, психологічні музичні драми, опери народньо-побутові, фантастичні, комічні, ліричні, епічні, опери-казки, дитячі опери.

Певного характеру й колориту оперний твір набуває залежно від того, чому композитори надають перевагу: кантиленному співу широкого дихання, епічній розспівності, ліричній пісенності чи речитативній деклямації.

Наші композитори критично, творчо переосмислюють всі надбання багатовікового оперного мистецтва і на цій основі створюють нові оригінальні опери, в яких оспівують героїв минулих епох.

на дрібних щоденних прикладах. Найкращим прикладом буде наше моральне самопочуття і душевний спокій після кожної сповіді, після примирення з Богом. Велику насолоду дає потіх в горі від близької нам людини. Духове виховання народу, дух нації теж мають колосальне значення. Історія вчить нас, що нація в хвилинах переломових, в хвилинах національного іспиту, в той час, як її майбутнє було покладене на терези, знаходила силу волі і гарт духа і виходила з найбільших нещасть переможно. Уважно переглядаючи нашу історію, бачимо, що завжди українська зброя перемагала, коли мораль народу і дух нації були незламні, зате у хвилинах духового маразму ми програвали, нерідко навіть тоді, як перемога мусіла б бути за нами.

Не тільки церква і релігія звертають увагу на духове виховання, новітня медицина доводить, що нервова система людини має рішальний вплив на фізичний стан людського тіла. Фізіологія доводить, що вища нервова система, особливо мозок, керують функцією цілого організму, а в тому і серця, легенів, шлунку, кишечника, нирок тощо. Немає жодної хвороби організму, яка не була б наслідком такого чи іншого недомагання мозку і нервової системи. На розлад нервової системи впливає горе, страх, біль тощо. Скільки в наші дні буває випадків поважних серцевих захворювань, раптовних параліжів серця, виливу крові до мозку тощо після раптовних душевних ударів, спричинених жалем чи страхом. Модерна медицина твердить, що навіть такі хвороби, як от боляки шлунку, спричинені нервовим розладом, який послаблює виділювання шлункових соків. І не тільки поважніші хвороби, але й легші, як от болі голови, брак апетиту, безсонність у старших, а особливо у дітей — спричинені тими самими наслідками.

Буває, що батьки, особливо ті, що надмірно розніжують своїх дітей, погіршують хворобливий стан дитини. Перш за все згубним є психічна, загальна атмосфера хворої дитини та її духовий настрій, дитяче самопочуття. Заки приступимо до вияснення причин, вгляньмося в певні розвоєві процеси дитини; які допоможуть вияснити справу. Перш всего жодна дитина має в собі ряд життєвих функцій, які одідичує. Сюди зачисляємо все те, що дитина робить рефлексивно, без участі волі, а в тому рухи дитини. Друга група більша, складніша і вимагає напруги ума. Ці функції дитина мусить собі засвоїти — виучити. Вони вже не є механічні чи підсвідомі, як перші, але більш еластичні, змінні і завжди причоравлиються до життєвих вимог дитини чи людини. До цих функцій другої групи належать теж звички, про які наш нарід склав приказку: "Зичка — друга вдача (натура) людини".

Щоб показати наглядність отих двох груп, наведемо кілька простих прикладів. Уже в малій дитини помічаємо певні прості рухи, як от ссання матірних грудей, потім дещо складніше піднімання голови, схоплювання ручкою речей, кидання речей, сидіння, стояння, ходження, біг та ряд оборонних рухів. В другій групі бачимо складніші процеси — уживання ложки, вилки й ножа, виучування літер, читання, писання, лижкування, гра в копаний м'яч та інше, що вже вимагає концентрації, сили волі, умової напруги, а вже пізніше ті процеси стають звичними, майже змеханізованими. І можна ще назвати третю групу, а саме — розв'язування тяжких математичних задач, гра в шахи з добрим грачем, винахід нового способу роботи, вихід з важкої життєвої ситуації, перема-

гання в собі нахилу до злого та інші складні, творчі процеси, які вимагають напруги вищого нервового механізму. І не тільки нервового, вимагають імпульсивного духового життя і сили волі. Розум і душа людини це й є оті два чинники, що дають людині перевагу над тваринами, що дають людині образ і подобу Божу.

І вкінці вирінає основне питання, а саме — яку роль відіграє психічний механізм людини чи дитини в здоров'ї. Вкортці дасться це пояснити так — вищий нервовий орган — кора мозку — складається з мільярдів нервових клітин. Ці клітини за допомогою довгих і коротких нервових волоконець сполучаються з собою та з іншими ближчими і дальшими відділами центральної нервової системи (нижче ульоккованими частинами головного та спинного мозку), як теж із т. зв. вегетативною нервовою системою, що посередньо завідує всіма внутрішніми органами.

Нервові клітини можна назвати діючими лябораторіями нервової системи, а нервові волоконця є зв'язковими, провідниками хвиль нервової енергії з нервових клітин до різних органів і викликають акцію, рух або припинення, посилення або послаблення їхньої діяльності.

Треба додати, що ця прекрасна організація зв'язку кори головного мозку поширюється теж на всі залози, що відіграють у нашому тілі роль хемічних лябораторій. У цих лябораторіях витворюються складні хемічні речовини, як от шлункові соки, піт, міча, підшкірний товщ, жовч тощо. Після виконання свого завдання, одні із них відходять з організму, а інші, як от статеві залози із місця виготовлення розходяться в кров і з припливом крові розносяться по всіх органах і різними способами впливають на ріст організму, так і на його фізичну та духову чинність.

У житті дитини ота діяльність головної нервової системи з огляду на нестійкість, змінність та хиткість дитячої психіки має чи не більше значення, як у дорослої дитини.

Для добра власних дітей, батьки мусять систематично і пляново задовольняти вимоги психогігієни дитини не менше, як потреби фізичної гігієни (чистота дитини, помешкання, перебування на свіжому повітрі, фізичні вправи, їжа тощо).

Тож пам'ятаймо, перш за все оберігаймо дитину від непотрібних психічних ударів, від душевних переживань, від нервового розладу і від усього того, що шкодитиме її характерові, виробленню сили волі і як фізичного, так і духового гарту, конче потрібного на дальшому життєвому шляху.

Нью Гевен, Конн., травень 1960 р.

А. А. Костятинівський

Чи алкоголь шкідливий?

Значною мірою алкоголізм виникає в наслідок зловживання спиртними напоями. Люди не розуміють тієї шкоди, якої вони завдають цим здоров'ю, добробуту родини, правопорядку.

Поряд із такими отрутами, як морфій і хлороформ, алкоголь належить до групи наркотиків. Звуться вони так тому, що паралізуюче впливають на всі тканини органів, зокрема на нервові центри.

Є невірне уявлення про те, що алкоголь — поживна речовина. Наука зовсім відкидає це твердження. Необхідні поживні речовини такі, наприклад, як білок, вуглеводи й жири, засвоюються в результаті цілого ряду хімічних змін. Як справжні поживні речовини, вони поповнюють ті втрати, яких зазнає організм під час тривалої діяльності. Хемічний же склад алкоголю не змінюється, він нічого не додає, будучи, отже, не корисною, а навпаки, дуже шкідливою для людини речовиною. Одним з негативних впливів алкоголю є те, що він жадібно поглинає воду, вилучаючи її з тканин. Зокрема, віднімає воду (дегідратує) в білкових речовин тканин, порушуючи їх нормальний стан.

Про отруйний вплив алкогольних напоїв свідчать численні експерименти. Деякі живі організми відразу ж гинуть у середовищі, де є навіть невеличкі його дози. Алкоголізовані тварини дають нежиттєздатне потомство або зовсім позбавляються можливості його мати. Такі тварини важче переживають прищеплену їм хворобу й гинуть значно частіше від неалкоголізованих.

Численні досліді, проведені видатними діячами науки, пояснюють патологію в людей, які зловживають спиртними напоями.

Алкоголь — нервова отрута. Насамперед, він згубно впливає на нервові клітини, поводячи себе, як підступний ворог. Через нього виходять з ладу важливіші механізми, що є основою правильної поведінки людини.

Дуже важливі досліді переконливо показали, що навіть незначні дози алкоголю викликають грубі порушення в діяльності головного мозку. Вироблені в тварин умовні рефлексі порушувалися вже від одноразового прийому напоїв у кількості 40-50 грамів. Багато втрачають при цьому нервові механізми гальмування. Паралізуються вищі регулюючі й гальмуючі центри. Саме цим і пояснюється та непристойна поведінка, яку спостерігаємо в сп'янілої людини, її невтриманість, відсутність такту, контролю над собою. Вчені показали, що алкоголь, уражаючи нервову тканину, викликає явище склерозу в судинах мозку. В ряді випадків безпосередньою причиною крововиливу в мозок ("удар") є алкогольні ексцеси.

Досліджені й описані в літературі спеціальні форми важких нервових захворювань, викликаних зловживанням спиртними напоями. До них належать алкогольний енцефаліт, ураження периферійних нервів (алкогольний поліневрит), алкогольна енцефалопатія. Ураження окремих нервів під впливом алкоголю може привести до найтяжчих наслідків. Наприклад, він уражає очний нерв, і враз настає сліпота (ретробульбарний неврит алкогольного походження). За матеріалами однієї з найбільших психіатричних західноєвропейських клінік, що збрала цінні статистичні дані про ролі шкідливих факторів у походженні душевних захворювань серед епілептиків, алкоголем зловживали 43,3 процента. Значення спиртних напоїв у виникненні епілепсії настільки безперечне, що виділено спеціальну форму цього захворювання — алкогольну епілепсію.

Поведінка п'яниці так відрізняється від поведінки нормальної людини, що стародавній філософ Аристотель справедливо назвав сп'яніння "добровільним божевіллям". І справді, систематично вживаючи спиртні напої, людина сама себе відводить за ту грань нормальної поведінки, коли вже можна говорити про психічні порушення. Але ж є й грубі пси-

хози. До них належать: алкогольна маячня, алкогольний галюциноз, біла гарячка. В хронічних алкоголіків відзначаються грубі зміни особи (алкогольна деграція) із зниженням пам'яті, інтелекту, розладнанням емоціональної сфери, спустошенням духовних інтересів. У цих людей притупляються раніше їм властиві морально-етичні уявлення, зникають старі приязні, вони зневажають інтереси родини, дітей, близьких, втрачають працездатність і професійні навики.

Дуже небезпечне так зване "патологічне сп'яніння", стан безпам'ятства. Люди, які в ньому перебувають, можуть здійснити велике насильство над тими, хто їх оточує.

Шкідливий вплив алкоголю помітний при наявності інших хвороб (інфекції, травми). Він знижує опірність організму, сприяючи тим самим зараженню інфекційними хворобами. Так за статистичними даними, в до-резолуційному Києві хворих на висипний тиф серед питущих було в чотири рази більше, ніж серед непитущих. Спалаху ряду хвороб сприяє й те, що алкоголь порушує обмінні процеси, збільшує пористість стінок судинної мережі, створюючи тим самим умови для проникнення в кровоносні судини згубних агентів.

Нервова система є улюбленим місцем шкідливого впливу алкоголю, але не єдиним. Він уражає й інші органи, спричиняючи захворювання шлунково-кишкового тракту, печінки, серцево-судинної системи. Всі органи тіла перебувають під загрозою ураження алкоголем. Крива хвороб, від яких страждає людина, помітно знизилась би разом із зниженням кривої алкоголізму.

Характерною особливістю спиртних напоїв, як наркотичної отрути, є те, що до них звикаєш. У цьому значною мірою полягає суть проблеми алкоголізму. Природного потягу до сп'яніння не існує. Деякі починають пити, перемагаючи огиду до горілки. Отже, потяг до неї формується під впливом нездорового середовища, поганих прикладів. З достатньою підставою можна твердити, що найбільша кількість жертв потрапляє в алкогольний полон до свого повноліття. Дані одного з наркодиспансерів свідчать про те, що близько 80 процентів п'яниць почали вживати спиртні напої у віці до 20 років.

Алкоголізм не передається по спадковості. Але поганий приклад батька, споювання дітей, вечірки з горілкою, на яких присутні діти, природно, призводять до сумних наслідків. Поганий приклад — заразний.

Боротьбу з пияцтвом треба провадити не тільки з найбільш виявленими формами цього зла, коли в разі правопорушень потрібні суворі адміністративні або судові заходи. Необхідно систематично боротися з так званими "помірними дозами", період вживання яких відомий кожному хронічному п'яниці. Звикання до "помірної" порції і є тим бичем, який кінець-кінцем штовхає того, хто випиває, в алкогольні тенета. Згубну роль при цьому відіграє фактор звикання. Жодний з наркотиків за характером свого впливу не має настільки вираженої тенденції стати звичним, як алкоголь.

Зловживання спиртними напоями — шкідлива звичка, результат малої культури людини, її моральної розбещености.

У ряді місць стало поширюватися самогоніваріння, яке призводить до хижацького винищення найцінніших продуктів харчування. А самогон

МЕТОДИКА і ШКІЛЬНА ПРАКТИКА

Іванна Петрів

Явище нової асиміляції української молоді в Канаді

В країнах нашого поселення дуже болючим та тривожним є явище мовної асиміляції нашої молоді. Мовна асиміляція веде до цілковитої ліквідації української мови серед нашої еміграції, а вслід за тим до затрати національної свідомости, цілковитого злиття з англомовною більшістю.

Щоби збагнути причини явища мовної асиміляції серед молодого українського покоління в Канаді, треба собі освідомити: 1) серед яких умовин живе і виховується наша молодь в Канаді, 2) яке відношення батьків до релігійного та національного виховання молодого покоління, 3) який зв'язок духовий нашої молоді з Україною, 4) яка духовна наснага нашого молодого покоління в Канаді, і вкінці 5) яке ставлення державних чинників до етнічних груп в Канаді.

Умовини, серед яких жили наші перші поселенці, були стільки сприятливі, що вони, живучи на відлюдних фермах, не так безпосередньо виставлені під асиміляційний вплив міст і тому молодь тих часів заховала українську мову і друге покоління ще зовсім виразно нею володіло. Вихід наших поселенців з ферм, а зглядно вже третього покоління, до міст і вплив публічних шкіл, які змагали до засимільовання всіх етнічних груп, відбилося так на українській групі, що всі старалися якнайскорше зангліїшитися, щоби не відрізнятися від загалу та не мати перешкод в школах та в підшуканні праці.

Вплив міст робив своє. Дитина на кожному кроці чула мову країни і вона була природно змушена вживати цієї мови не тільки в школі, але й у співжитті з товаришами. Мова країни увійшла так у життя і при звичаєння дитини, що вона стала її розговорною мовою, а в понятті не-свідомих батьків ця мова стала рідною мовою їх дітей.

Може дехто скаже, що мовна асиміляція національних груп це зовсім нормальне явище, спричинене численнішим англомовним середовищем. Що це таке саме природне явище, як повинь що заливає цілі оселі, як

— це отрута з отрут, яка надзвичайно згубно впливає на організм людини.

Боротьба з алкоголізмом — справа честі всієї громадськості, провадити її слід систематично й наполегливо.

Велику роль при цьому повинні відіграти культурно-освітні заклади. З допомогою найрізноманітніших форм масово-виховної роботи вони мусять боротися за здоровий побут, організацію розумного й веселого відпочинку трудящих.

Пропаганда високих моральних рис людини, роз'яснення того, якої шкоди завдає алкоголізм — невідкладне завдання працівників культури.

хвилі мор'я, що обривають береги і вода заливає нижче положені землі. Я відповім, що людина дістала від Творця розум, щоби могла опанувати природні шкідливі для неї явища. Людина своїм розумом ставить межі природному діланню стихій. Такою регуляцією впливу чужої мови, такою греблею, що ставить межі її діянню є українське національне виховання, є національна свідомість самих батьків, є праця церкви, української школи та молодечих організацій.

Батьківський вплив, батьківська щира національна постава, батьківський приклад любови й пошани рідної мови, а при цьому вмільий і тактовний педагогічний підхід це буде перше й найсильніше забороло проти асиміляційних впливів. Коли дитина від раннього дитинства чує в рідній хаті від батьків і рідні українську мову, коли батьки звертаються до дітей в українській мові не тільки в хаті, але й на вулиці в привабливості чужомовних співгромадян, говорять нею сміливо, без вияву меншевартості, а навпаки, з почуттям рівноцінності, тоді й діти зуміють почванитися своєю рідною мовою. Рідна мова в родині увійде так у призвичаєння дитини, що вона стане чимсь зовсім природним у відношенні до батьків і рідні. Це зовсім не перешкоджає такій дитині бути найкращим учнем у англійській школі. Отже найперша причина мовної асиміляції наших дітей це, на жаль, самі батьки, їх несвідомість та їх почуття меншеартості. Причина лежить теж у невідомому педагогічному підході.

Тут потрібна солідна підготовка самих батька-матері. Впершу чергу батьки мусять позбутися почуття меншеартості, а навпаки, набути почуття рівноцінності своєї нації і своєї мови. Батьки повинні опанувати українську літературну мову, українську термінологію, запізнатися з укр. дитячою літературою та з найконечнішими відомостями з дитячої психології і педагогії.

Як часто батьки дають дитині відповідь: Відчепись від мене, я не знаю, як це по-українськи, або: в українській мові нема на це відповідного слова; а ще гірше: Нащо тобі українська мова, вона тобі на ніщо не придається, з нею далеко не зайдеш, і т. п.

Батьки забувають, що такою відповіддю обнижують не тільки вартість української мови, але й свій власний авторитет в очах дитини. Коли батьки шанують і цінять свою мову, тоді це підсвідомо уділяється дітям. Знаю таких учнів, які самопевно і з гордістю, радісно розказують своїм учителям і товаришам в англійській школі про історію України, показують при кожній нагоді на шкільній географічній мапі Україну, прикрашують обгортки книжок синьожовтими стрічками та тризубами. Ці діти тішаться, як на вулиці почнуть українську мову, як в англійській книжці знайдуть назву Україна. Чому ж одні діти сміло визнають свою українську національну приналежність, інші цураються її, або зовсім несвідомі свого походження. Це свідчить аж надто ясно, що тут грає ролю вплив батька-матері, атмосфера родинного дому. Вина такої жалкої мовної асиміляції нашої молоді таки в першу чергу спадає на батьків.

Трапляється часто, що в батька-матері є добра воля, вони стараються всіма способами вдержати українську мову в родині, а їм це не вдається. Тут причина в невідомому педагогічному поступованню батьків, учителів Рідної Школи, виховників молодечих організацій, а навіть нашого духовенства.

Батько карає дитину за те, що дома говорить чужою мовою. Учителі записують таких учнів до чорних книг, виховники молодечих організацій застосовують в таких випадках дуже непедагогічних кар, включено із середньовічними таблицями на плечах. Такі кари морально пригноблюють дитину й вона зачинає ненавидіти і українську мову і своїх виховників і старається скинути зі себе тягар українства. Карам не досягнемо бажаної мети. Розбудимо тільки в дитині духа бунту й спротиву. Тут треба любови, знання і авторитету самого виховника, який зумів би збудити в дитині любов і інтерес до свого рідного і то починаючи від раннього дитинства.

Дуже багато причиняється до мовної асиміляції нашої молоді вбогість нашої української мови на еміграції. Наша мова на еміграції стоїть на тому рівні, на якому ми її винесли 60, 40 чи хочби 15 років тому з рідного краю. Молодь наша пізнає убогість цієї української мови, яку вона чує дома, чи в молодечих організаціях. Цих кількості слів, якими ми послуговуємося в щоденному житті, ніяк не вистарчають нашій студіючій молоді. Мова людини, це живий твір, який розвивається, росте і збагачується разом з поступом науки й культури та життєвого рівня. Ми засмічуємо нашу мову жакливими новотворами з чужої мови замість слідувати за розвитком нашої мови в Україні, в цьому материк де вона розвивається. Ми з упередженням ставимося до всього, що діється в Україні, ба навіть не старіємося про духовий зв'язок нашої молоді з Україною при допомозі вибраної лектури з підсоветської України. Це є ще одна причина, що наша мова на еміграції замирає, а наша розмовна українська мова так жакливо засмічена, що вона ніяк не може імпонувати нашій молоді. Наша література для юнацтва і молоді така убога, що нема що дати їм в руки. Клясична література ніяк не заспокоює бажань і потреб нашої сьогоднішньої молоді. Вона шукає того всього в чужомовній лектурі і тому мало цінить знання української мови.

Ті, що недавно вийшли з рідного краю і душею живуть ще в ньому, хотіли б бачити нашу дітвору і нашу молодь, вже тут народжену й виховану, такою, якою була наша молодь в краю. Забуваємо, що наша молодь, тут народжена й вихована в країні повної свободи, не може зрозуміти неволі поневоленого наряду, тим самим не може захопитися вільними ідеями так, як молодь, що на власній шкурі переносила й переносить гніт окупантів. Українська дитина на еміграції ніколи України не бачила й не живе її дійсністю. Вона уявляє собі її так, як уявляє собі казку, вона живе Україною як казкою, яка згодом, як кожна казка, перестає її цікавити й залишається тільки спомин.

Одиною радою є створити для нашої молоді й дітвори тут українську дійсність. Таку дійсність живу й наявну маємо почати вже в Канаді. Маємо нашу церкву в повному розквіті, маємо наші живі й діяльні організації, маємо дитячі й молодечі українські організації, маємо школи, маємо катедри українознавства на університетах, з нашою національною групою числиться уряд Канади. Отсим дійсним українським життям в Канаді треба вміти зацікавити наше молоде покоління. Отя українська дійсність дасть нашій молоді основи життя і праці, дасть їм ціль життя та буде поштовхом до її національної зрілості та повноцінності. Однак, щоби ця наша уже наявна українська дійсність в Канаді мала на правду будуючий виховний вплив, треба в першу чергу

цю нашу дійсність уздоровити. Партійні непорозуміння, роздори й роз'єднання ніколи не можуть бути будуєчим виховним чинником.

До молоді тут народженої й вихованої не можемо ставити тих вимог, які ми ставили до молоді на Україні. Не тільки цей факт, що вона відірвана від первісного кореня, але й дух часу, шалений поступ витворили з нашої молоді зовсім інший тип людини, людини, вихованої на свободі, в добробуті, у новій школі, новими методами, які спрямовують дівчату на шлях практицизму, зарадності, самовистачальності та самостійності думки й чину. Навіть ця молодь, яка свідомо своєї української національності, це вже зовсім інший тип українця. Наша запобіжна праця мусить бути звернена в цьому напрямі, щоби цей новий тип українця все ж таки був українцем, знав свою мову, свої національні цінності, своїми можливостями змагав до визволення України, помагав у будові нашої державності.

Цю молодь, яка пропадає, треба рятувати. Знайти для неї переконливі аргументи.

Знайти переконливий аргумент, чому наша молодь повинна вивчати українську мову і її вживати як свою розговірну мову в родині, — це не легка справа. Ми мусимо наявно виказати раціон' новому поколінню усі практичні користі зі знання української мови. Наша молодь тут в Канаді вивчає тільки те, що в майбутньому може бути для неї корисним, що відкриє їй ширші горизонти, та дозволить їй "жити". Який аргумент переконає нашу молодь, що вона повинна не тільки вивчити, але й плекати та збагачувати рідну мову. Для дитини вистачить приказ, приклад і авторитет батька-матері. Проте молодь, яка вже серйозно застановляється над своїм майбутнім, потребує переконливих аргументів. Скажімо, що для цієї молоді, яка студіюватиме мовознавство, українська мова буде ключем до знання інших слов'янських мов і це може бути для неї аргументом. Який аргумент подамо іншим? Сентимент? Вивчати рідну мову тільки з цього обов'язку, що це мова батьків, що це мова народу, з якого вони вийшли? Це, на жаль, для переважної більшості нашої сьогоденішньої молоді ніякий аргумент. Вона хоче бачити наявну матеріальну крість зі своєї праці. Вона не узнає користей вищої духовної натури, бо ці духові цінності вона затратила разом з утратою національної свідомості і рідної мови. Ще може було б легше знайти цей аргумент, якби ми мали свобідний зв'язок з Україною, так як мають поселенці французи з Францією, німці з Німеччиною, італійці з Італією або хоч би такий, як мають поляки з Польщею. Свобідний зв'язок з рідним краєм дозволяє слідувати за розвитком мови, за досягненнями на всіх ділянках життя народу, іншими словами, ці етнічні групи почуваються далі злучені зі своїм материком, вони мають опору, не почуваються меншеватними.

Чи може подати аргумент, що людина, яка визбулася почуття приналежності до своєї нації, яка відкинула рідну мову "ради лагідства нещасного" є людиною безвартісною, не тільки в очах свого народу але й в очах тих, до яких вона пристала? Чи це досить переконливий аргумент для цієї молоді?

Щоби нашу свідомішу молодь скріпити, треба їй подати аргумент, що вона, живучи в країні великих можливостей, мусить використати всі засоби для піддержки українського народу в його боротьбі за самостій-

Наше життя

Ілля Городецький

Оригінальний контекст

Слово "контекст" чомусь викликає в нашій уяві голівудські маніпуляції, хоч воно й не завжди так. Можуть бути контексти, що не мають нічого спільного ані з "міс Америка", ані з "міс Юніверс". В контексті не завжди мусять виступати фізичні якості — культ тіла. Можуть і бувають контексти духового змісту.

І якраз наше завдання — плекати оті духові якості, і такі почини вже є. Не будемо розповідати про всі контексти духового змісту, тільки зупинимось над одним, що саме відбувся у нас, на терені Рідної Школи, в Сиракюзах 1959 року. Ось коротка історія цього контексту. Керівничка й, учителька Рідної Школи в Сиракюзах проголосила в квітні 1959 р. змагання за найкращого учня Українознавчої Школи. Для першунів на-

ність і державність. Для цієї праці вона мусить бути підготована, мусить зберегти українську душу й українську мову.

Молодь, — це вже не діти. Коли вона бачить, що її дорога неправильна по причині невімого виховання їхніми батьками, вона повинна сама звернути на правильну дорогу. До цього є моливості. Кожна етнічна група своїм національним вкладом збагачує культуру Канади і не перешкоджає бути добрим її громадянином.

Аргументуючи конечність виховання у рідній мові, стрічаємося з контр-аргументами. Мовляв, коли в обороні прав українського народу виступає канадієць (бувший українець), то він може більше зробити для України, ніж здеклярований українець. Інші кажуть, що незнання української мови не перешкоджає бути українцем (за зразком ірландців). Один батько сказав прямо, що його діти тут народжені, Канада є їхньою батьківщиною і їхньою рідною мовою є мова цієї країни. Має дитина витрачати час на нікому непотрібну українську мову, нехай радше вчиться французької або німецької мови. Інший батько сказав, що не буде до своїх дітей говорити українською мовою, він не хоче, щоби його діти в Канаді були українцями, в Канаді України не збудують, а вертатися на Україну нема чого.

Правдою є, що можна виховати дитину в українському національному дусі й без знання української мови, однак теж правдою є, що виховання без знання своєї рідної мови не є цілком національним, бо ж знання української мови є одною з найважливіших ділянок національного виховання. Адже ж мова визначає окремішність нації, вона відзеркалює душу нації, бо вона побудована на духових окремішностях нації.

Бажаючи добра нашим дітям, мусимо поставити греблю перед нашим домом, нашою школою, нашими молодечими організаціями та нашою церквою, яка спiniaла б асиміляційний вплив чужої мови. Природне явище мовної асиміляції треба зрегулювати та поставити йому межі.

Торонто, червень 1960.

значено три нагороди. Перша з них — це двотижнева оплата перебування у Пластовому чи Сумівському Таборі. Дві чергові нагороди — це були двадцятидоларові нагороди у виді вартісних українських книжок. Для змагань призначено два місяці часу. Конкурсантам поставлено певні вимоги, з'ясовані в десяти точках:

1. Учень мусить завжди говорити з українцями тільки рідною мовою.
2. Кожного дня повинен прочитати не менше десяти сторінок укр. книжки.
3. Не сміє пропустити без поважних причин жодної лекції в школі.
4. Із кожної прочитаної книжки напише короткий зміст.
5. Всі домашні завдання підготовлятиме тільки вдома.
6. Солідно вивчатиме все, що завдано в Рідній Школі.
7. Добре знатиме життєпис Т. Шевченка, І. Франка та Лесі Українки.
8. Вивчить по два вірші із творів згаданих поетів.
9. Не пропустить і не спізниться на означений виховниками час перерівки.
10. Щонеділі та свята вислухає уважно Богослужбу та проповідь в церкві.

Конкурс проголошено в п'ятій класі, де було двадцять п'ять учнів, і з того до контесту зголосилось двадцять, а витривало до кінця сімнадцять. Чотирнадцять контестантів прочитало приписану кількість сторінок із українських книжок, тобто не менше 600 сторінок. В тому шість учнів прочитало більше як по 1.000 сторінок і перше місце зайняла Люба Мазурик, за що й дістала не тільки оплату двотижневого перебування в пластовому таборі в Іст Чатам, але й багато інших, цінних нагород. Звичайно, дана нагорода і те, що вона стала першунюм, не дались їй легко, як вона оповідала опісля. Треба було багато гарту і сили волі, щоб не заламатись і витривати до кінця.

Ось список книжок, що їх прочитала наша контестантка-переможець: 1. "В неділю рано зілля копала"; 2. "Оповідання" (обидві книжки О. Кобилянської); 3. Дудко Ф., "Великий гетьман"; 4. "З татарської неволі"; 5. "Олюнька"; 6. "Козацька дитина"; 7. "Полтава" (частина із трилогії "Мазепа" — Б. Лепкого); 8. "Дівчата одчайдушних днів"; "Подай керму"; 10. "Зелені дні". Беручи під увагу короткість контесту і час навчання в американській та українській школі, з гордістю визнаємо, що Любця дійсно першун і здобула не будь-який рекорд.

Друге місце в контесті здобула Мартуся Бачинська, прочитавши шість книжок, кількістю в 1,298 сторінок, а третє — Ганнуся Возняк, прочитавши дванадцять книжок, що в цілому мали 1,208 сторінок.

Інші місця, по черзі, здобули такі контестантки: Надя Пелипишин — 9 книжок, разом 1, 147 сторінок; Дануся Галій — 7 книжок із кількістю 1,104 сторінок та Іруся Граб — 7 книжок, 1,067 сторінок.

Інші учні-контестантки, що прочитали протягом цих двох місяців від 670-1.000 сторінок, це були: Іруся Будзак, Мирося Павлів, Ірка Купровська, Віруся Маркопольська, Іра Богайчук, Зенко Карпишин, Ганя Похівчак та Лідуся Бунецька, що теж прочитали від 5 - 9 різних книжок.

З кінцем червня, 1959 р., не тільки п'ята класа, але й уся Рідна Школа і все свідоме громадянство міста Сиракюз ждали на проголошення вислідів змагань.

Закінчивсь контест, контестанти дістали свої нагороди і на тому можна б було закрити сторінку цього змагання, але це не так. Оцей контест не закінчивсь, він щойно увійшов у життя і став діяти. Нам, батькам і перш за все педагогам та виховникам, треба подбати, щоб такі контести відбувались рік-річно не тільки в Сиракюзах, але й в усіх містах США, Канади, Англії, Австралії і скрізь, де перебувають у дія-спорі українські батьки та їхні діти, там, де є наші рідні школи. Якщо у нас немає змоги дати дитині наш реальний український світ, — пока-жім їй чар України, її героїське минуле, нашу прадідну славу і волю в — книжці. Научім дитину цінити й любити добру українську книжку, яка розкриє перед нею чар України та заворожить її на все життя, на-вчить її стати тим, чим були її славні предки.

Сиракюзи, 1959 р.

ВІД РЕДАКЦІЇ:

Контест п'ятої класи Українознавчої Школи в Сиракюзах прино-сить велику честь керівниці школи п-ні Марії Логазі, контестантам та всім тим, хто був у цьому контесті зацікавлений, як теж хай служить зразком для інших шкіл. Ми радіємо з цього й інших подібних змагань, що їх організували п. інсп. В. Данилишин та інші учителі Америки. Ми гаряче закликаємо керівників канадських та інших Рідних Шкіл, щоб перевели такі конкурси і в себе. Пам'ятаймо, що нагода, втрачена сьо-годні, — ніколи не вернеться, дитина, що відстане від українства, — навряд чи до нього знову повернеться. Наше завдання і наш обов'язок та повинність зберегти дітвору для українства і для української справи. І рівночасно подаємо до відома, що наш журнал радо уділить місце усім тим школах, що подібні імпрези чи змагання улаштовують. Журнал "Життя і Школа" пропонує свої сторінки для всіх працівників на в-ховно-освітній ниві.

Д-р Василь Луців

Бібліотека Єльського Університету

*"Я даю ці книжки під основу
коледжу в цій колонії."*

(С. Рассел, 1766)

Легендарна традиція основи відомого в світі Єльського університету передає нам оці слова, буцім то сказані на першій нараді в Бренфорді. Переказ, без огляду на його достовірність, вартий наслідування, тим більше, що Єльська бібліотека одна з найкращих бібліотек Америки. Ве-личиною — це четверта бібліотека в США, а, беручи під увагу тільки університетські, — друга. Офіційні дані подають, що в книгосховищах бібліотеки приміщено 4.280.000 книг.

Нас цікавить перш за все славістика в цілому, а україніка зокрема. Тут доводиться ствердити, що Єльська бібліотека має дещо із напrawdę вельми цінного, ба рідкісного матеріалу, що його не скрізь знайдемо.

Безперечно, ознайомившись докладно із книгозборами, мусимо з жалем ствердити, що Єльська славістика, а особливе україніка, аж ніяк не можуть претендувати на перше, чи хоч би одне з перших місць. Тут надто багато прогалин, бракує книжок знаних авторів, а то й цілих періодів та ділянок...

Між славістикою перед веде русика, особливо історичний діл поставлений дуже добре, завдяки проф. Вернадському. Це важливо, бо тут є не тільки російські, але й білоруські, польські, чеські, югославські та українські матеріяли. На спеціальну увагу заслуговують джерельні матеріяли з української історії, яких дуже багато розкидано в русиці чи польоніці, крім того вони мають теж власне, хоч не завжди чітко визначене, місце. З українських матеріялів згадаємо близько двадцятитомовий "Архив Юго-Западной России" (Матеріяли та дослідження Південно-Західнього відділу — П. Чубинського), "Джерела до історії запорізьких козаків", що їх зібрав історик Д. Яворницький, археологічні матеріяли Антоновича тощо. Це джерела, але, крім ним, є ще цінні праці, монографії та біографії з історії України.

На увагу заслуговують такі підручники з історії України, як от старе (1904-1916) видання "Історії України" акад. М. Грушевського, але, на жаль, немає ще 9-го та 10-го томів і невідомо, чи можна буде їх докупити у недавно виданому комплекті в-ва "Книгоспілка" в Нью-Йорку. Є ще й інші історії України, що їх написав акад. М. Грушевський. До рідкісних тепер належить "Історія України" Ригельмана (Москва, 1847), Бантиш-Каменського, Костомарова ("Русская история"), Дмитра Багалія (Харківське видання із 1911 р. і Московське під іншою назвою з 1914 р.), чи хоч би праця М. Антоневича, видана 1907 р. у Львові. Є тут немало праць із археології України чи її передісторії. Згадаємо тільки працю В. Гайдукевича — "Із історії Боспора" (Москва, 1934), "Известия византийских писателей о северном Причерномории" (Москва, 1934), І. Фабриціус — "Археологічна мапа причорноморської України" (Київ, 1951), І. Долинський — "О народах здавна на Русі перебуваючих" (СПБ, 1773). Є й цінні праці різних авторів, як от — А. Кістяківського — "Права, після котрих судивсь український нарід" (Київ, 1879 р.), вісімнадцять томів монографій М. Костомарова (СПБ, 1903-1905), праці Б. Грекова про Київську Русь, В. Антоновича — "Історичні діячі України" та його ж монографії з історії України (Київ, 1885), Б. Барвінський — "Д-р Юліян Целевич" (Львів, 1927) як теж інші.

Вельми цікаві ще для історика праці І. Порай-Кошиця, Модзалевського, Милорадовича із генеалогії українських визначних родів, особливо праця Милорадовича — "Родословная черниговского дворянства" (2 т. СПБ, 1901) та Модзалевського "Малороссийский родословник", на жаль, тільки чотири томи і кінчається на літері "С", конче потрібні при вивчанні козацької доби. Козаччина теж добре зарепрезентована. Є в Єльській бібліотеці такі твори як от "Літопись Самовидца", три томи "Історії запорізьких козаків" — Яворницького, "Історія нової Січі" — Скальського, Повідая — "Козаки Запорожсци", Попка, І. — "Чорноморські козаки" (СПБ, 1859), Голубіцького — "Чорноморське козацтво" (Київ, 1956) та інші праці в слов'янських мовах, як теж немало книг в чужих мовах і чужих авторів — таких як Лежур, Понятовські (по-французь-

кому). Краак, фон Вреех, Нестусерані, Вогве, Стаелін, Шерер, Крессон, Саван Штекл, Вайссіус тощо.

Про нову добу книжок у Єльській бібліотеці немає, якщо не згадати тільки два томи "Відродження нації" — Винниченка. Нашим завданням, заданням українських інтелігентів в діаспорі, особливо в США та Канаді, подбати, щоб у такій слазній бібліотеці як Єльська, були повністю зарепрезентовані важливіші твори з нашої історії як старої, так і нової. Те, що я перерахував, майже вичерпав наші історичні джерела, а цього мало. Всякий, хто мав би змогу оглянути пребагатий діл російської історії, наявно побачив би, який цінний варстат праці має тут їхній історик, науковець і студент...

Український літературний відділ значно гірший від історичного. Праць тут, часто основних класиків, — зовсім немає. Те, що є — доривочне, не завжди першоякісне і добірне. З речей вартих уваги дослідника і студента згадаємо "Очерки історії української літератури XVIII в." в 2-ох томах (Київ, 1880-84), 5 томів апокрифів і легенд — І. Франка (Археолог. Ком. НТШ), "Пам'ятники полемічного письменства" — К. Студинського, "Пам'ятники старинной русской литературы, издаваемые гр. Г. Кушелевым-Безбородько" (СПБ, 1860-62), "Хрестоматія староруська" — Огоновського (Львів, 1881), коротка історія української літератури французькою мовою — М. Драгоманова (Париж, 1878), кілька праць з української бібліографії, кілька збірників, дещо з совєтських видань і це вже все...

Відносно наших класиків, то, поминаючи совєтську пропагандивну халтуру, є тут дещо з цінних творів. Особливо цінне петербурзьке видання "Ксбзаря" з 1867 р. з наголосами та теж петербурзьке видання, але з 1886 р. із малюнками А. Сластьона. Треба признати, що тут міститься одна з кращих збірок українських пісень — є близько двадцяти збірників різних редакторів із різних закутин української землі. Характеристичніші збірники, це збірники Я. Головацького — "Народні пісні Галицької і Угорської Русі" в 4-ох томах, Драгоманова, Метлинського, Гулак-Артемовського, К. Паньківського, Яворського, Антоновича, І. Рудченка, Де-Воллана, А. Лоначевського та інші.

До колекції цінних книг зараховую "Твори" — І. Котляревського (Житомир, 1886 р.), "Твори" — В. Винниченка, деякі збірники "Руської бібліотеки" у Львові (твори Котляревського, Гоголя, Артемовського-Гулака, Квітки тощо), "Твори" — А. Чужбинського (СПБ, 1890-92 в 9-ти томах), "Слово о Ігоревім полку" (Москва, 1823), два томи творів Кониського, четверте видання творів Гоголя (Москва, 1880 — в 4-ох томах), твори Єремії Галки (Костомарова, Одеса, 1875), та ще кілька цінних творів і це все.

Як бачимо, немає багатьох основних класиків та видатних письменників і поетів України. Щоправда, я оминув декілька прізвищ, бо годі перерахувати все в короткій статті, але подаю основне, котре далеко неповне і вимагає негайного доповнення. Кажу негайного, бо люди вмирають, а разом із ними вмирають книги. За те все, що буде пожегтвоване для такої бібліотеки як бібліотека Єльського університету, із котрої користуються науковці і студенти цілого культурного світу, буде перш за все жертводавцям, а там усім нам — цілій українській спільноті слава і честь. Особливо дивно мені, що мешканці Нью Гейвен, Конн., де й є

Ельський університет і його бібліотека, такі байдужі, і досі, крім проф. Заклинського, д-ра О. Соколишина і автора цієї статті, мабуть, ніхто нічого не пожертвував. Думаю, що пью-гейвеціям перш за все, а також усім іншим, треба подбати, щоб репрезентативна Ельська бібліотека конче мала усі цінніші твори наших письменників, поетів та науковців.

Вертаючись до огляду україніки в цій же бібліотеці, скажу що географію України презентує лиш декілька перестарілих праць. Мова теж дуже убого заступлена і варто згадати тільки праці М. Максимовича, І. Огієнка, П. Житецького, Ом. Огоновського, Панькевича, Левченка та ще одного-двох авторів.

Краще зарепрезентована українська культура. Тут є праці М. Грушевського, К. Студинського, А. Лисенка, Г. Гагаріна, Кондакова, А. Махна, Г. Вернадського, Б. Грекова, Ч. Петкевича, В. Щазинського, Т. Пасека, П. Третьякова та інших українських, російських і польських авторів. Навіть є тут репродукція "Остромирової Євангелії" та інших цінних палеографічних пам'яток нашої давнини.

Беручи під увагу відділ монографій та журналів, теж треба двічі підкреслити їхню крайню убогість. Варті уваги монографії Українського Наукового Інституту в Варшаві, дещо з монографій УВАН, а із журналів — "Український Вісник" — І. Срезневського (Харків, 1816 р.), три томи Записок Українського Наукового Інституту в Берліні, два чи три томи Записок НТШ. "Науковий Збірник Галицько-Руської Матиці" (Львів 1867-8) "Рутеніге Речю" — Яворського "Український Вісник" — Г. Квітки (Харків, 1816-1819), "Альманах" Колегії Павла Галагана в Києві (1906-1907) і це майже все. З нових журналів є тут "Юкраїніан Квотерлі", мною редагований і тепер видаваний журнал "Життя і Школа" і це, мабуть, усе...

Педагогіка України теж кепсько зарепрезентована. Є тут кілька книжок советських видань із часів українського ренесансу, що являють собою радше статистичні збірники, як от "Установи професійної освіти на Україні", "Шкільні установи соціального виховання на Україні" та ін. Є ще кілька праць російською мовою, в яких мова йде про історію шкільництва на українських землях, є кілька монографій наших визначних педагогів, як от Костя Ушинського, філософа Гр. Сковороди і ще декого та й на тому кінець...

Невеселу картину змалював я вам, друзі, але що ж подієш — не подбали про це наші попередники, тому доведеться їм і нам заповнити цю прогалину сьогодні. Не буду згадувати, яка це важлива справа, бо про це була в нашій пресі ціла низка цікавих і вартісних статтів. Звернусь тільки із закликом до свідоміших українців Нью Гейвену, коннектикатського стейту і цілої Америки та Канади, а перш за все до всіх тих, що мають у себе в хаті українську книжку чи дублікати українських книжок, щоб висилали їх на подану внизу адресу. Я знаю, що є ще багато наших людей, які мають власні бібліотеки як у Нью Гейвені, так і поза його межами, що могли б здепонувати їх у Ельській бібліотеці, а хто бажав би за них дістати грошеву винагороду, то адміністрація бібліотеки, не зважаючи на великі фінансові обмеження на славістичні книжки в цілому, а українські зокрема, могла б заплатити приступну ціну.

І на закінчення ще раз звертаюсь із проханням до всіх тих, хто розуміє вартість укомплетованої україніки в американських і канадійських

Про великого українського педагога К. Ушинського

Костянтин Ушинський, великий український педагог, народився 1824 року. Вихований на староукраїнських традиціях, він надзвичайно любив свій поневолений нарід, прикладом чого є те, що свій невеличкий масток розділив поміж селян-кріпаків. Це був перший і в той час єдиний приклад на всю московську імперію.

Молодість свою провів юний Кость у рідному домі, при боці своїх батьків. Учився він в Московському університеті, на юридичному факультеті. Його професорами були такі відомі вчені як історик Грановський, правник Редькін чи економіст Чивільов. Юний студент Ушинський був надзвичайно здібний та інтелігентний, він не тільки вивчав, як цього вимагала тодішня московська наука, але сприймав матеріал критично. Вже як молодий студент, мав вироблений, свій власний, інший як у тогочасної молоді, погляд на Вольтера. Він негував його за те, що Вольтер у своїх писаннях втручався в ділянку свободи совісти людини. Не любив він і Наполеона I за намагання зламати політичну свободу народів. Такі погляди зберіг він до кінця свого життя.

Кость Ушинський пристрасно любив театр і щонайменше раз на місяць відвідував вистави. Театр цінив як виховно-педагогічний чинник, а не як місце розваги.

Університетські студії закінчив у двадцять літ з блискучими успіхами і йому молодому, талановитому юристові, з місця запропоновано працю викладача в Ярославсько-Демидівському Ліцеї. Викладав він історію законів, фінанси, законодавство та енциклопедію. В 1848 р. московський уряд видав тиранські закони, обмежуючи волю та ініціативу педагогів і запроваджуючи цензуру на їхні програми навчання. Дійшло до того, що навіть треба було наводити назви книжок, звідки взято цитати для викладів. У 1850 р. ці закони добрались і до Демидівського ліцею. Ушинський гостро проти них виступив як проти тиранських і таких, що паралізували волю і ламали гідність педагога, а трохи пізніше облишив навчання.

Із Ярослава він переїхав до Петербургу. Не маючи засобів для прожитку, поступив на працю до міністерства внутрішніх справ у департаменті інородних віровизнань. А що платня була дуже мала, він, знаючи добре англійську мову, працював побічно журналістом, пишучи коментарі, рецензії, переклади та компеляції.

В 1855 р. його прийнято на працю в Гатчинському Інституті. Знову ж в 1860 р. йому доручено працю редактора "Журналу Міністерства

державних та університетських бібліотеках, допоможіть нашим професійним бібліотекарям у їхній розбудові. Пам'ятайте українське прислів'я — "Двічі дає той, хто дає сьогодні!"

Нью Гейвен, Конн., червень 1960.

Усі пожертви і листування (укр. мовою) прошу надсилати:

Order Department: UCRAINICA.

Yale University Library, New Haven, Conn., USA.

Народньої Освіти", але з огляду на драконські зміни і новий режим у міністерстві він по році кидає редакторську працю. Працює тепер інспектором у Смольному Інституті для Благородних Дівиць, куди запрошено його в 1859 р. Смольний Інститут мав близько п'ятьсот учениць, але навчальна система і розподіл літ навчання були застарілі. Ушинському доручено уложити новий план і перевести реформу школи. Своє завдання виконав він блискуче. Там до того часу було три класи, де відбувалося навчання десять років, а він зменшив науку до семи років і зробив сім клас, кажучи, що школа добра сама по собі, але батьківський нагляд та виховання — найкращі. Зашкорує передпотопову програму навчання він відкинув, запроваджуючи нові предмети, кладучи натиск на вивчення рідної та інших мов, історії та математики, як такої, що вчила дитину логічно думати. Він був прихильник емансипації і боровсь за те, щоб жінки нарівні з мужчинами здобували добру освіту. Він перевів реформу у Смольному, його писання дають нам право твердити, що Кость Ушинський перший в московській імперії, а в тому й на землях України, запровадив середню жіночу освіту. Блискуче переведена реформа та ряд велими цінних, блискучих статтів принесли йому славу, але зависть московських високопоставлених педагогів зросла і в наслідок інтриг проти сина демократичної козацької нації, яку вони так жорстоко поневолили, він мусів кинути школу. Дві доби приготувався Ушинський до своєї оборони в суді проти доносу, блискуче відкинув усі закиди і розгромив словесно донощиків, але це коштувало його утрати здоров'я. Він поважно захворів і почав плювати кров'ю...

Хоча він і оборонив себе від закидів, проте, в школу його вже не прийнято, а призначено на працю в IV-му Відділі Царської Канцелярії і вислано за кордон, щоб там він запізнався із станом жіночої освіти. Це було в 1864-1870 рр. і тоді то виявилась його плодотворна літературна діяльність. Багато журнальних статтів (листи із Швейцарії та критичні й полемічні статті), найкращі його твори як от три томи "Рідного Слова", що розійшлося у небувалому досі накладі (4.277.000 примірників) і два томи "Досвідів Педагогічної Антропології". Крім названих праць, він написав ще книгу "Дитячий Світ", яка стала шкільним підручником і на ній виховувались цілі покоління учнів, "Збірка Педагогічних Статтів", "Твори" тощо. Зрозуміло, що всі ці праці видано московською мовою, бо українських праць друкувати тоді не дозволялося.

Проте, як ставився він до народу українського, які його погляди на українську справу — довідуємось із його писань. Він гаряче боронить прав усіх народностей, а особливо свого народу. Він радить взоруватись на народніх звичаях і традиціях та на рідній історії. Народня школа повинна, на його думку, бути перш за все народньою, тобто ведена в мові народу. В одній із своїх статтів він пише, що почуття народности в кожній людини таке сильне, що назіть тоді, як гине все святе і благородне, народність затрачується останньою. Він писав ще, що народ без народности — тіло без душі, якому не залишається нічого іншого як піддатись закону розкладу і розплистись серед інших народів, що зберегли свою самостійність. Вихований на лоні української природи над берегами мальовничої Десни, великий учений назавжди зберіг любов до України. В одному з своїх листів він пише: "Боже, скільки мрій-дум сну-

вав я над берегом прекрасної Десни, на її кручах, як оживала моя душа і навівалися життєві спомини із приходом весни! Я слідив за кожним кроком, за найменшою переминою у цій одвічній боротьбі зими із літом. Таючий сніг, чорніючі льоди ріки, ріст полину над берегами, протаялий сніг і трав'яні паростки в саду, наліт птахів з ірію, оживаючий ліс, шумно текучі з гір ручаї вод — все було предметом моєї пристрасної уваги, неприспаної уваги, а буттєві враження переповняли мою душу."

Педагогічні ідеї Костя Ушинського вічно живі й актуальні. У одному з своїх листів до Л. Модзалевського він писав: "Якраз тепер прийшла пора, що нам перш за все потрібні школи, добре влаштовані школи, гарно підготовані вчителі та ще багато-багато шкіл: у іншому випадку, і воля, дана селянам, і нові закони не принесуть бажаної користі." Для шкіл потрібні були педагогічні праці і шкільні підручники, потрібна була педагогічна література, і таку дає Ушинський. Він писав, що шкільний підручник мусить бути вільний від усяких суб'єктивних справ та однобічної пропаганди яких би то не було партій. Головна мета шкільного підручника — виховати людину і підготувати дитину до загальних знань. Він велику увагу приділяє релігійному вихованню дитини. На перших сторінках "Дитячого Світу" він пише: "Я не бачив і бачити не можу Бога, тому що Він Дух, але я вірю, що Він існує, все бачить і всім керує". В іншому місці наш педагог писав: "Школа для малолітніх добра тоді, коли вона повнотою напоєна родинним характером, та більше схожа на сім'ю, ніж на школу." На його думку, перше завдання початкового навчання — зробити для дитини серйозну науку цікавою. Рідна мова в школі повинна бути основним і найважливішим предметом.

Крім нових методичних та дидактичних засад, Ушинський запроваджує новаторство в самій педагогічній системі. Його думки завжди нові, оригінальні. Він не запобігав ласки у "владі імущих", у тієї чи іншої політичної партії, а йшов своїм прямим шляхом. Він вимагає від уряду, щоб будовано більше педагогічних шкіл, щоб удосконалювано педагогічну освіту, батькам радить знайомитись із виховною літературою та виховувати дітей у рідних традиціях. Вінком ідей нашого великого педагога були думки, що школа повинна "...обов'язково прищепити юнакові жадобу свідомого труда, без котрого життя його не може бути ані достойним, ані щасливим." Таких і їм подібних думок-ідей у працях Костя Ушинського, педагога-мислителя, безліч. Він перший зрушив педагогічну справу на властиві рейки і присудивсь для українського, та й інших народів, так як прислужились для Чехії — Коменський, для Швейцарії — Пестальюцці, для Німеччини — Дістервег та багато інших. Ми, українці, повинні бути горді, що наша батьківщина зродила таку славу людину, а наші вчені повинні подбати, щоб хоча тепер його твори були перекладені українською мовою, що нею не дозволялося в той час писати, а вкінці щоб його втягнуто в пантеон наших визначних учених.

Нью Гейвен, Конн., червень 1960.

Наш інформатор

АДВОКАТИ

ДНІПРО ВОГДАН
527 Bloor St. W. — LE 4-3011

С. В. ФРОЛЯК
62 Richmond St. W. — EM 2-2585

МИРОСЛАВ ОЛІЙНЮК
527 Bloor St. W. — LE 4-3198

Л. В. ЛИТВИН
575 Queen St. W. — EM 6-7040

McCula William
Василь Микұла
352 Bathurst St. — EM 6-9651

ВАСИЛЬ ПАЛАМАР
17 Queen St. E. — EM 2-1941

СТЕФАН ЗАГУМЕННИЙ
6 Adelaide St. E. EM 4-6217

Р. Zinko Dzinkowski
1 Roncesvalles Ave. — LE 1-1054

ОЛЕГ МАНДРИК
383 Roncesvalles Ave. — LE 4-8911

НОТАРІ

Я. ПОГОРЕЦЬКИЙ
580 Queen St. W. — EM 8-7207

ДЕНТИСТИ

Д-р Я. А. ГОРЧИНСЬКИЙ
312 Bathurst St. — EM 3-6373

Д-р В. Л. СТЕЧИШИН
982 Bloor St. W. — LE 2-1942

Д-р ВОГДАН ЗАПУТОВИЧ
366 Vaughan Rd. — RU 7-7901

Dr. E. Wachna
386 Bathurst St.

ЛІКАРІ

Д-р РОМАН ВАВИН
46 Crang Ave. — LE 2-4000

Д-р РОМАН ЦУРКОВСЬКИЙ
242 Runnymede Rd. — RO 6-6051

Д-р В. ДЕВЕРА
312 Bathurst St. — EM 4-8532

Д-р. А. ФЕДИНА
288 Bathurst St. — EM 3-3661

Д-р НАДІЯ ІВАХНЮК
409 Dovercourt Rd. — LE 3-9992

Д-р Ф. МЕЛЬНИК
750 Dovercourt Rd. — LE 6-1619

Д-р Г. ШИМАНСЬКИЙ
312 Bathurst St. — EM 6-3874

Д-р І. ВАСИЛЕНКО
567 Bathurst St. — WA 2-8657

Д-р А. ВОЛОШУК
258 Bathurst St. — EM 6-3134

Д-р О. В. ЯРИЙ
4687 Yonge St. — BA 1-6565

Д-р В. ЖІНЧИШИН
606 Bathurst St. — LE 3-3423

Д-р Д. КЕВАЛО
272 Bathurst St. — EM 8-4140

Д-р С. КУЧМЕНДА
312 Bathurst St. — EM 8-3204

Д-р Е. ШКЛЯР
1334 King W. — LE 6-8994

КНИГОВОДИ

Т. ЮРІЙЧУК
580 Queen St. W. — EM 4-4877

АПТЕКИ

Sanitas Pharmacy
К. і Н. Медвідські
204 Bathurst St. — EM 3-3746

Christie Drugs
Василь Федоріа
451 Christie St. — LE 6-8151

MEDICUS PHARMACY
O. Chabursky — O. Dzulynsky
312 Bathurst St. — EM 8-4956

КРЕДИТОВІ СПІЛКИ

БУДУЧНІСТЬ
140 Bathurst St. — EM 6-9863

УКРАЇНСЬКА (Торонто) КРЕД. СПІЛКА
297 College St. — WA 2-1402

105 Edwin Ave. — LE 2-3646

КРЕДИТОВА СПІЛКА

ПРИ ЦЕРКВІ М. В. Н. П.
278 Bathurst St. — EM 8-4227

КРЕДИТ. ПРИ ЦЕРКВІ св. о. НИКОЛАЯ
770 Queen St. W. — EM 4-2774

FREE UKRAINIAN SOCIETY (Tor.)
CREDIT UNION LTD.

823 Dundas St. W. — EM 4-6597

АВТОМАШИНИ

Parkway Auto Body Repairs
1974 Dundas St. W. — LE 1-1227

БУДІВНИЧІ

Accurate Builders Ltd.
Wood Manufacturing Co.
734 Dundas Highway 1st Line
Dixie, Ont., Post Office AT 9-8601

ДЕКОРУВАННЯ

Hy Grade Paint & Wall Paper
М. Ковальський — В. Косар
23 St. Johns Rd. — RO 7-0464

ДРУКАРНЯ КНІВ

686 Richmond St. W.
Toronto, Ont. — EM 3-7839

Industrial Coating Co.

Українська фабрика фарб і лаків
T. M. Вояр
838-840 Eastern Ave. — HO 6-3634

І А Р А Ж І

Walter Dorosz Service Station
Tires — Batteries — Washing
1507 Dupont St. — LE 5-4995
Star Motors Service Station

О. Крушельницький — В. Тимош
3441 Dundas St. W. — RO 6-7721

George's Garage

Ю. Кулаківський
1 Ray Ave., at Weston Rd. — RO 6-6744

ФОТОГРАФІ

Anne's Photo Studio

В. Трач
865 Queen St. W. — EM 8-3147

Astor Studio

Осип Васік
828 Bloor St. W. — LE 4-1907

Steven Photo Studio

Ст. і О. Кутюжнік
927 Bloor St. W. — LE 1-0777

КЛІШАРНЯ

Aurora — Photo Engravers Co.
525 King St. W. — EM 8-4995

ЮВІЛЕРИ

Kushnir's Credit Jewellers
529 Queen St. W. — EM 6-1384

КНИГАРНІ

ARKA Bookstore

575 Queen St. W. — EM 6-7061

Пластова крамниця "ПЛАЙ"
344 A Bathurst St. — EM 8-5243

Пластова крамниця "ПЛАЙ"
768 Queen St. W. — EM 3-2748

М'ЯСНІ ВИРОВИ

I та Ю. ПАВЛІЧІ

809 Queen St. W. — EM 4-0658

Essex Packers Ltd.

Гнат Поворожний
Hamilton — Toronto — EM 6-2127

Ontario Meat Products

О. Ресера
783 Queen St. W. — EM 4-7720

SUPERIOR SAUSAGE CO.

Рихлицький — Худоба — Спорняк
1 A Montrose Ave. — 1006 Dundas W.
LE 1-8422

МЕБЛІ

Alpha Furniture Co.

735 Queen St. W. — EM 8-4235

Empire Furniture

I. Козак і Б. Крамарчук
668 Bloor St. W. — LE 1-4771

Rochester Furniture

М. Герус — М. Дайнега
423 College St. — EM 4-1434

Royce Radio & Furniture Co.

Лев Донта — власник
1529 Dupont St. W. — LE 5-0175

МОЛОЧАРНІ

M-C Dairy Co.

212 Mavety St. — RO 6-6711

Green Vale Dairies Ltd.

3156 Dundas St. W. — RO 7-1728

Roger's Dairy Ltd.

459 Rogers Rd. — RO 9-7193

ОБЕЗПЕЧЕННЯ

Y. Onyschuk & Co.

Асекурація всіх родів
333 Roncesvalles Ave. — LE 4-4241

О Д Я Г:

E. DUMYN LTD.

550-552 Queen St. W. — EM 4-4726

Style & Co.

С. Медичський
555 Queen St. W. — EM 6-0934

О Ф Б І Т

Shoes — Novelty — Gifts Centre
434 Queen St. W. — 438 Bloor St. W.
EM 6-4572 WA 3-8009

Panama Shoes

Федір Лавринюк
610 Queen St. W. — EM 4-0518

ОГРІВАННЯ — ФОРНЕСИ — ОЛИВА

Alberta Fuel Ltd.

420 Bathurst St. — WA 2-6862

Future Fuel Oil Ltd. & Service Station

945 Bloor St. W. — LE 6-3551

New Way Plumbing & Heating Co.

Михайло Сетник і Осип Совак
892 Bathurst St. — Tel.: LE 5-6654

П Е Р А Ф Н І

U. R. A.

HOME TOWN BAKERY

164 Kane Ave — RO 7-7248

Beaver Bread Ltd.

103 Lightborne Ave. — LE 5-7445

The Future Bakery

А. і Р. Власівські
735 Queen St. W. — EM 3-9637

НЕБУВАЛА НАГОДА ДЛЯ РІДНИХ ШКІЛ!

Редакція та адміністрація єдиного у вільному світі виховно-освітнього журналу "Життя і Школа" оголошує акцію поширення та популяризації журналу. Кожня Рідна Школа, котра приєднає не менше десять нових передплатників, візьме участь у лосьуванні небувалої нагороди, а саме дитячої шкільної бібліотеки вартістю не менше \$500.00. Із цим числом проголошуємо змагання і звертаємось з гарячим закликком до голів Батьківських Комітетів та до Інспекторів і Директорів Рідних Шкіл, щоб допомогли нам у цій акції. Кожню нову школу, котра пришле список і належитість за десять нових передплатників помістимо в журналі для перегляду. Віримо, що при Вашій ласкавій допомозі, Друзі нашого журналу, акція увінчається добрим успіхом, котрась з Рідних Шкіл виграє цінну нагороду, а ми зможемо розбудувати, піднести рівень та збільшити об'єм журналу. Доля журналу та його краще майбутнє у Ваших руках.

Адміністрація журналу "Життя і Школа".

СПИСОК Ч. 1.

Д-р Володимир Калина, голова Шкільної Ради в США, переслав на наші руки суму \$60.00 як вплату для двадцять передплатників із різних шкіл.

Щиро дякуємо. — Хто черговий?

Адміністрація

ПОХОРОННІ ЗАВЕДЕННЯ

Василя Заліщука
455 Queen St. W. — EM 8-5370

Cardinal J. & Son
366 Bathurst St. — EM 8-8655

РЕАЛЬНОСТЕВІ БЮРА

Д-р І. БОЙКО
383 Roncesvalles Ave. — LE 4-8821

Р. ЧОЛКАН
527 Bloor St. W. LE 2-4404

W. Hrynyk — Real Estate
В. В. Гриник
876 Dundas St. W. — EM 3-5316

РЕСТОРАНИ

Gloria Grill & Delicatessen
Любомир і Стефа Крохмалюки
883 Queen St. W.
883 Queen St. W. — UN 1-0041
Res.: EM 6-3109

"ОДЕСА" РЕСТАВРАНТ

Ст. Гуляк
512 Queen St. W. — EM 8-0005
Victoria Grill
П. і В. Наумчуки
612 Queen St. W. — EM 6-3380

ЗАЛІЗНІ ТОВАРИ

W. H. Lake Hardware Ltd.
608 Queen St. W. — EM 3-3129
Taglietti Hardware

П. Головатий
1477 Dundas St. W. — LE 6-3826

Denison Hardware Store

Григорій Ковалишин
472 Queen St. W. — EM 6-1447

Toronto Refrig. Fixture Co.
937-947 Queen St. W. — EM 4-5461

Українська гуртівня споживчих товарів

UBA Trading Co.
WA 2-6115 WA 2-6116
420-428 Bathurst St.

2 FRASER AVE.
Toronto, Ont. LE 6-1196

ALPHA FURNITURE CO.

Українська крамниця меблів і домашнього устаткування. Має на складі всякого роду меблі, телевізори, радія, холодильні й печі, по дуже поміркованих цінах. Уділяємо довгореч. кредиту.

735 Queen St. W. — Tel.: EM 3-9637
Toronto, Ont.

Найбільша українська агенція
купна і продажі

R. CHOLKAN LTD.
Real Estate

527 Bloor St. W. — LE 2-4404

Хто дбає про своє здоров'я, той щоденно відживляється в українській харчівні

"VICTORIA GRILL"

612 Queen St. W. — EM 6-3380

Власники: П. та В. Наумчуки

І. та Ю. ПАВИЧІ

поручає смачні ковбаси,
шинки й вудження

809 Queen St. W. — EM 4-0658

"ANNE PHOTO STUDIO"

865 Queen St. W. — EM 8-3147

виконує весільні світлинки і портрети.

"ANNE FORMAL RENTAL"

Одинок в Торонті українська
випозичальня весільних одягів.

Власник: Володимир ТРАЧ
Res.: RO 6-6375

**Перша і найбільша українська
молочарня в Торонті**
ROGERS DAIRY LTD.

Привозить високоякісне молоко, різнопроцен. солодку і квасну сметану. Всі вироби приготувляється на європейський спосіб, під доглядом досвідчених довголітніх фахівців.

459 Rogers Rd. RO 9-7193

Українська Аптека Недвідських
SANITAS PHARMACY

204 Бетерст Ст. — EM 3-3746
Торонто, Ont.

Висилаємо ліки до всіх країн світу, на бажання летунською поштою.

ЛЕВ ЛИТВИН

Адвокат і нотар

575 Queen St. W. — Tel.: EM 6-7040
(над "Аркою")
Toronto, Ont.

Шкільне і канцелярське приладдя,
укр. видання, біжутерію, солодощі,
дитячі забавки тощо

поручає українська крамниця

"HALLAM CIGAR & BOOK STORE"

53 Hallam St. — LE 5-1619

Власник: В. ДІДЮК

Одинок українська робітня керамічних виробів. — Масмо теж різьби, вишивки, мистецькі вироби, косметіку тощо.

UKRAINIAN ART — Ceramic Studio
861 Queen St. W. — EM 3-1686

Кожна українська хата, церква і національна домівка повинні мати ПОРТРЕТИ українських визначних діячів.

"М Е Т А"

Box 371, Term. "A", Toronto, Ont.
Canada